

OP DE DIGITALE WEEGSCHAAL:

NFT's, digitale kunst en kunstmusea

AUTEUR

Rosemarie Kramer
Studentennummer: 100633117

EERSTE BEGELEIDER

Gerdie Borghuis

TWEEDE BEGELEIDER

Annemiek de Jong

Afstudeeronderzoek jaar 4, semester 1
Cultureel Erfgoed, Reinwardt Academie

25 januari 2022

Voorwoord

Voor u ligt het afstudeeronderzoek 'Op de digitale weegschaal: NFT's, digitale kunst en kunstmusea'. Het onderzoek is geschreven in het kader van mijn afstuderen aan de opleiding Cultureel Erfgoed aan de Reinwardt Academie, Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten. Binnen mijn studiejaren aan de academie heb ik nooit een grote focus gelegd op digitaal erfgoed. Voor mijn afstudeeronderzoek besloot ik hier een omslag in te maken.

Van september 2021 tot en met januari 2022 heb ik NFT's in de erfgoedsector onderzocht en schreef ik mijn afstudeeronderzoek.

Tijdens het gehele onderzoeksproces stonden mijn begeleiders vanuit de Reinwardt Academie voor mij klaar om mij op weg te helpen, mij te begeleiden en om mijn vragen te beantwoorden. Ten eerste wil ik mijn eerste begeleider, Gerdie Borghuis, en mijn tweede begeleider, Annemiek de Jong, bedanken voor de ondersteuning tijdens het onderzoek.

Ten tweede wil ik Pepijn Lemmens, Annet Dekker, Bart Boskaljon, Paul Snijder en Tessa Luger bedanken. Ik wil hen bedanken voor hun tijd om met mij in gesprek te gaan, en voor de nieuwe informatie en inzichten waarvan ze mij hebben voorzien.

Ten slotte wil ik mijn vader Ron Kramer, mijn medestudenten (Dagmar Appelman en Martine de Groot in het bijzonder) en Rinke van der Veen bedanken voor hun meedenken, steun en feedback.

Bedankt voor de interesse in mijn afstudeeronderzoek. Hopelijk bevat het nieuwe informatie om verder op voort te kunnen bouwen.

Rosemarie Kramer

Amsterdam, 25 januari 2022

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 0.1 Inleiding	8
Hoofdstuk 0.2 Methoden van onderzoek	10
Hoofdstuk 1.0 Wat bezit de koper van een digitaal NFT-kunstwerk?	12
1.1 NFT's en de Blockchain	12
1.2 De aan- en verkoop van NFT's	12
1.3 "Digital art is always with you – it's everywhere"	13
Hoofdstuk 2.0 Wat zijn de beweegredenen van een erfgoedinstelling om een NFT-kunstwerk te verkopen?	16
2.1 NFT-verkopen door musea	16
2.2 Publieksbereik	18
2.3 Een experiment	19
2.4 Financiën	19
2.5 NFT-acquisities door musea	21
Hoofdstuk 3.0 Hoe zou een NFT-kunstwerk binnen de waarden van de publicatie 'Op de museale weegschaal' kunnen passen?	24
3.1 Op de museale weegschaal: CryptoPunk 5293 vs. Doni Tondo	24
3.2 De waarden + digitaal materiaal = erfgoed?	25
Hoofdstuk 4.0 Wat zijn volgens Nederlandse erfgoedinstellingen de waarden van NFT-kunstwerken?	26
Hoofdstuk 5.0 Conclusie: Wat zijn de waarden van een digitaal NFT-kunstwerk voor een verkopende erfgoedinstelling?	29
5.1 Aanbevelingen	30
Bronnenlijst	31
Afbeeldingen	31
Interviews	31
Literatuur	32
Bijlagen	35
Bijlage 1.0 Overzicht NFT's en musea	35
Bijlage 2.0 Reflectie	36
Bijlage 3.0 Waarderingsformulier ICA Miami	38
Bijlage 4.0 Waarderingsformulier Uffizi	39
Bijlage 5.0 Tabellen waarden ICA Miami en het Uffizi	40
Bijlage 6.0 Hand-out interview	41
Bijlage 7.0 Interviews	43
Bijlage 7.1 Interview Pepijn Lemmens	43
Bijlage 7.2 Interview Annet Dekker	45
Bijlage 7.3 Interview Bart Boskaljon	47
Bijlage 7.4 Interview Paul Snijder	49
Bijlage 7.5 Interview Tessa Luger	50
Bijlage 8.0 Artikel DEN – geschreven door Pepijn Lemmens	52
Bijlage 9.0 Beroepsproduct	54

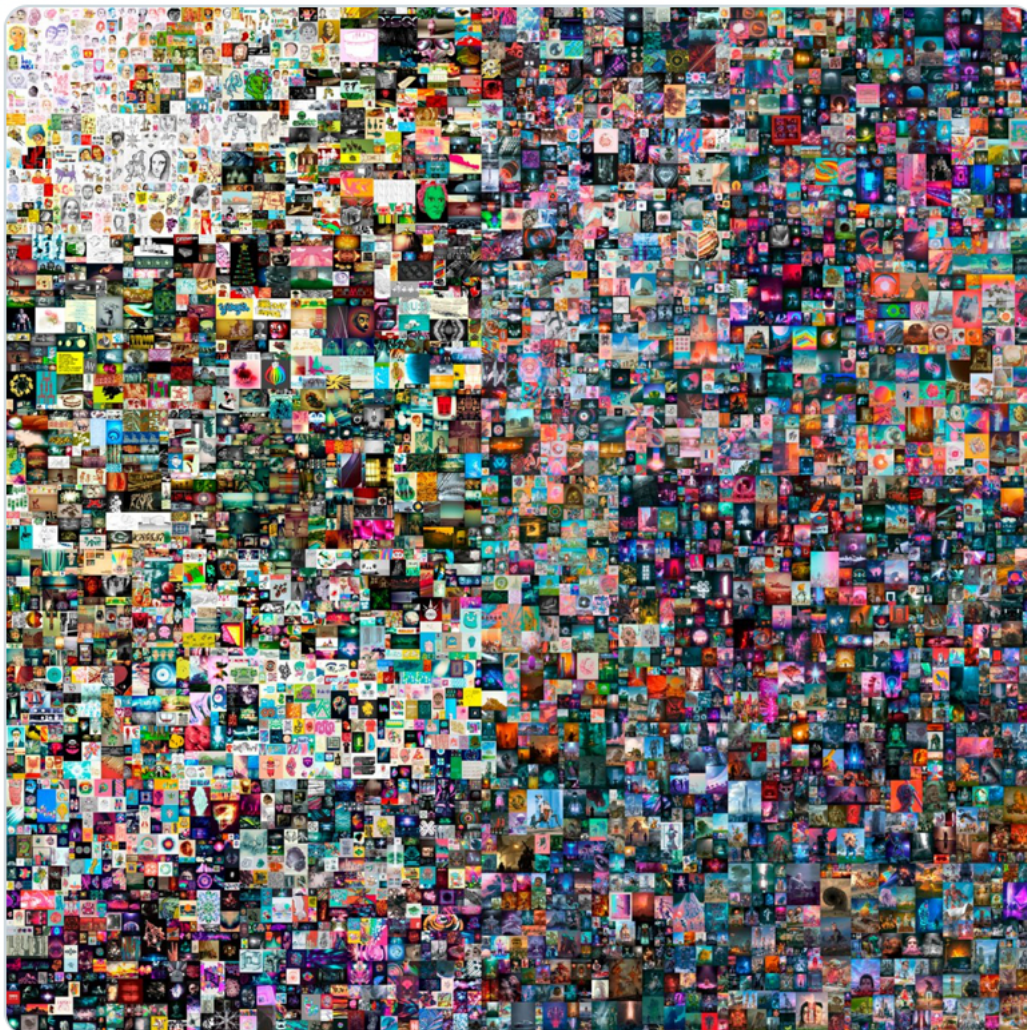


Christie's
@ChristiesInc



Christie's is proud to offer "Everydays - The First 5000 Days" by [@beeple](#) as the first purely digital work of art ever offered by a major auction house. Bidding will be open from Feb 25-Mar 11.

Learn more here christies.com/Beeple | NFT issued in partnership w/ [@makersplaceco](#)



2:35 PM · Feb 16, 2021



1.7K



Reply



Share this Tweet

[Read 138 replies](#)

Figur 1 Christie's tweet over 'Everydays: The First 5000 Days'

Hoofdstuk 0.1 | Inleiding

Op 11 maart 2021 werd een recordbedrag neergeteld voor een digitaal kunstwerk, een NFT gemaakt door grafisch kunstenaar Beeple. 'Everydays: The First 5000 Days' is de titel van het werk (zie *figuur 2*) dat voor 60 miljoen euro werd verkocht door veilinghuis Christie's (zie *figuur 1*).¹ Christie's was daarmee het eerste grote veilinghuis dat een NFT verkocht én daarvoor cryptovaluta accepteerde als betalingsmiddel.² De verkoop van de NFT kan een signaal zijn dat de kunstwereld NFT's serieus begint te nemen.³

De afkorting 'NFT' staat voor non-fungible token. In het kort is een NFT digitaal materiaal, zoals een afbeelding of video, voorzien van een unieke niet-veranderbare code.⁴ In hoofdstuk 1 zal dit verder worden toegelicht. NFT's zijn een opkomende trend met enorme stijging in waarde en mogelijkheden voor winst. De markt groeide van ruim 46 miljoen euro in 2018 naar ruim 386 miljoen euro in 2021. Het totale NFT-verkoopvolume is in 2021 gestegen tot ruim 2 miljard euro.⁵

Niet alleen Christie's neemt NFT's serieus, ook museale instellingen wagen een poging. Verschillende musea zijn bezig geweest met NFT's, zowel met de verwerving als met de verkoop ervan. Een voorbeeld is Galleria degli Uffizi in Florence welke in december 2020 een NFT verkocht voor 140.000 euro.⁶ Een ander voorbeeld is de State Hermitage Museum in Sint-Petersburg welke vijf NFT's verkocht voor een totaalbedrag van ruim 390.000 euro.⁷ In hoofdstuk 2 zullen verschillende casussen bekeken worden.

Op internationaal niveau zijn er al een paar voorbeelden te noemen van musea en NFT's. In het Nederlandse erfgoedveld is er nog weinig bekend over NFT's. Het doel van dit onderzoek is om erachter te komen wat de waarde is van een digitaal NFT-kunstwerk voor een verkopende erfgoedinstelling. Middels dit onderzoek en het beroepsproduct wordt de kennis omtrent NFT's en de waarden voor de museale sector vergroot binnen het Nederlandse erfgoedveld.

De hoofdvraag van dit onderzoek is als volgt:

0.0	Wat zijn de waarden van een digitaal NFT-kunstwerk voor een verkopende erfgoedinstelling?
-----	---

¹ Christie's, "Beeple's opus" (versie onbekend), https://www.christies.com/features/Monumental-collage-by-Beeple-is-first-purely-digital-artwork-NFT-to-come-to-auction-11510-7.aspx?sc_lang=en, geraadpleegd 14 januari 2022.

² Ibidem.

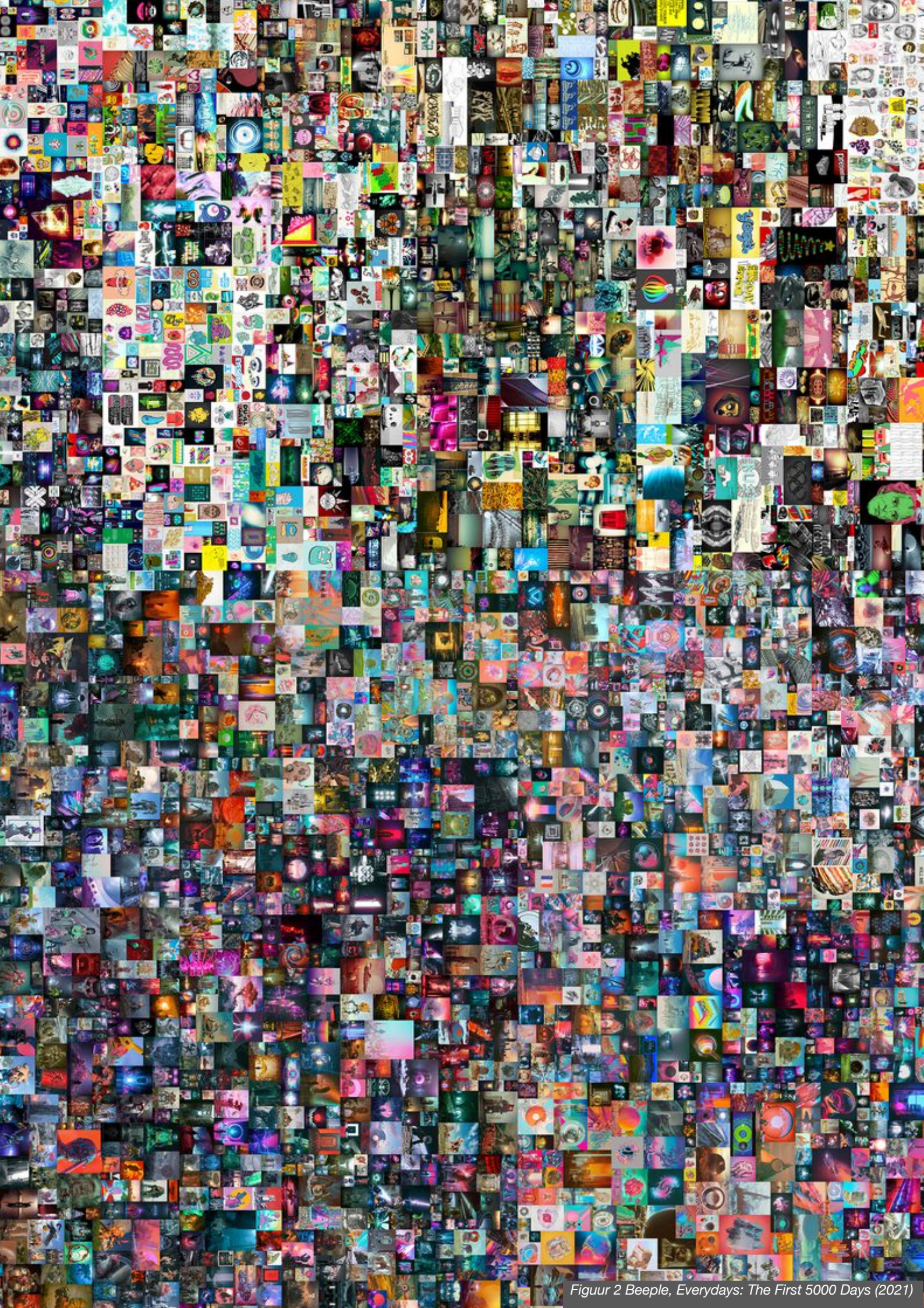
³ RTL Nieuws, "Dit digitale plaatje kostte kunstliefhebber 60 miljoen euro (maar is hier gratis te zien)" (versie 12 maart 2021), <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/buitenland/artikel/5219442/60-miljoen-everydays-first-5000-days-plaatje-computer-nft>, geraadpleegd 14 januari 2022.

⁴ Ibidem.

⁵ R. Nambiapurath, "Where to buy NFT's: the top 11 NFT marketplaces" (versie 18 december 2021), <https://beincrypto.com/learn/where-to-buy-nft/>, geraadpleegd 14 januari 2021.

⁶ Video Eike Schmidt – notities Umberto

⁷ The State Hermitage Museum, "Results of the "Your token is kept in the Hermitage" auction" (versie 8 september 2021), https://www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/news/news-item/!ut/p/z1/pZJNb8lwDlB_yjhwOykSVuOUdcVwRhiriPmUnUhKp3a8LGI7ucvME077AON5RA5iq3Hfv2ChCVIux7qqrT1xpSNe-cyKKZCZBMSPcZSOMUCRlp2KCfXTJIBHkCAbU0FummO4VfUKcsZXLCh97ikeEI9FyL1SK-1xpSjjiT4RxGO2MnZr15Cv9b6tbVnpK236qDbGamP7aHT38nFTpOQ9LsggLCiBxbnepPvGH45AVy_PpeQOEX4iMGMJimh-R8JbRnBMYXGodQeZ2exbp9b8jwoMvxDSm_TaDTGYxRGbUsz4d4RFPclmWXLvai9T_gw0_OdYo5OsvyzGuap-3u2kcA447vrVwvliC2zbNvJbb4lePjp03cOwLSaJz5tK9HpvSW6kmQ!//dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?lng=nl, geraadpleegd 14 januari 2022.



Figuur 2 Beeple, Everydays: The First 5000 Days (2021)

Hoofdstuk 0.2 | Methoden van onderzoek

Middels de volgende deelvragen wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag:

1.0	Wat bezit de koper van een digitaal NFT-kunstwerk?
2.0	Wat zijn de beweegredenen van een erfgoedinstelling om een NFT-kunstwerk te verkopen?
3.0	Hoe zou een NFT-kunstwerk binnen de waarden van de publicatie <i>Op de museale weegschaal</i> kunnen passen?
4.0	Wat zijn volgens Nederlandse erfgoedinstellingen de waarden van NFT-kunstwerken?

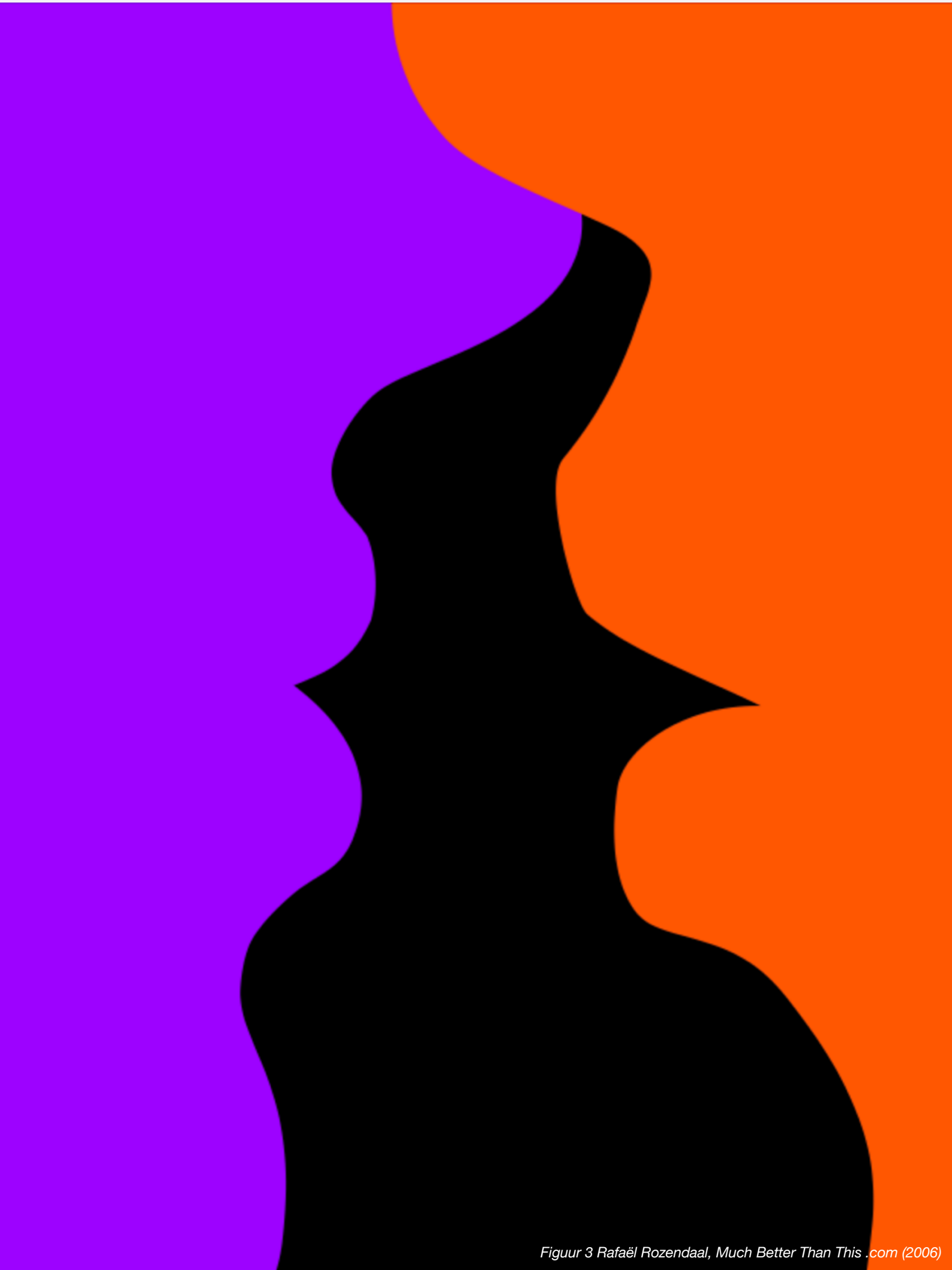
Het doel van dit onderzoek is om NFT's in de erfgoedsector te onderzoeken, de waarden te bekijken aan de hand van de waarderingsmethodiek *Op de museale weegschaal* en achter de meerwaarde van NFT's te komen voor een erfgoedinstelling.

Het onderzoek werd uitgevoerd in de periode eind september tot en met begin december en is beschrijvend en deels experimenteel. Voor deelvraag 3 is er gekozen voor experimenteel onderzoek waarbij er werd gekeken naar *Op de museale weegschaal* en hoe NFT's hierop zouden aansluiten.

Voor hoofdstuk 1, 2 en 4 is er gekozen voor beschrijvend onderzoek. Grotendeels is er een inhoudsanalyse gedaan. De inhoudsanalyse bestond uit het analyseren van tekstuele data, verkregen uit literatuuronderzoek en andere bronnen zoals video's.

In de periode begin november tot en met begin december bestond het onderzoek, naast inhoudelijke analyse, ook uit thematische analyse. Bij de thematische analyse werd data geanalyseerd welke is verzameld middels interviews. De interviews waren semigestructureerd, om genoeg ruimte over te laten voor nieuwe informatie en discussies. De te interviewen personen ontvingen voor het interview een hand-out met de interviewvragen, begrippen, de hoofd- en deelvragen van dit onderzoek en een overzicht van musea en NFT's. De hand-out is opgenomen als bijlage 6. De uitgeschreven interviews zijn in te zien in bijlage 7.1 tot en met 7.5.

In bijlage 2 reflecteer ik op het onderzoeksproces.



Hoofdstuk 1.0 | Wat bezit de koper van een digitaal NFT-kunstwerk?

Om een idee te krijgen over de mogelijke waarde van NFT's voor een verkopende erfgoedinstelling wordt binnen dit hoofdstuk eerst bekeken wat een NFT eigenlijk precies is en wat de koper van het digitale werk bezit.

1.1 | NFT's en de Blockchain

De afkorting NFT staat voor non-fungible token. Non-fungible is een economische term welke wordt gebruikt om iets te beschrijven wat niet uitwisselbaar is voor andere items vanwege zijn unieke eigenschappen.⁸ NFT's zijn tokens welke gebruikt worden om eigendom weer te geven van unieke items. Een NFT representeert digitaal materiaal en kan vele vormen aannemen bijvoorbeeld: digitale kunst, GIF's, foto's, muziek en video's.⁹

NFT's hebben slechts één officiële eigenaar tegelijk en zijn beveiligd door een Blockchain. De Blockchain is een database en in deze database worden transacties opgeslagen. Dit kunnen transacties van allerlei soorten zijn, bijvoorbeeld van eigendomsbewijzen zoals NFT's, maar ook betalingen met cryptovaluta zoals de Bitcoin. NFT's en cryptovaluta zijn dus niet hetzelfde, maar ze maken beide gebruik van de Blockchain-technologie. De transacties worden digitale blokjes informatie op dit netwerk en worden digitaal 'ondertekend' door de twee partijen. Deze transactie wordt opgeslagen in de Blockchain database.¹⁰ Er zijn verschillende Blockchains waar NFT's aangemaakt kunnen worden, zoals de platformen Ethereum en Tezos.

Op de Blockchain gaat het om uniek materiaal. Wanneer dit unieke materiaal wordt doorverkocht wordt er een nieuw blokje met informatie aangemaakt, welke een aanvulling is op het bestaande oorspronkelijke blok informatie. Op deze manier ontstaat er een onveranderbare en on-kraakbare ketting aan informatie.¹¹ Het is mogelijk om te zien wie allemaal eigenaar is geweest van een NFT, want de historie van de eigendomsgegevens is verwerkt in de blok informatie.¹² De Blockchain-technologie maakt het onmogelijk om een nieuwe NFT te kopiëren of plakken.¹³ Deze techniek en beveiliging verzekeren de uniciteit van de NFT.

Kortom, de Blockchain een groot openbaar register, welke voor iedereen in te zien is maar waar niemand verandering in kan brengen. NFT's zijn traceerbaar via de Blockchain en bieden de mogelijkheid om eigendom van uniek digitaal materiaal te claimen.¹⁴

1.2 | De aan- en verkoop van NFT's

Bij aan- en verkoop wordt een nieuw blokje aan informatie aangemaakt, gevalideerd en toegevoegd aan de Blockchain. Dit is het proces dat het digitale materiaal zoals een NFT ondergaat. Nadat een NFT is aangemaakt via de Blockchain is het mogelijk om deze te verkopen. Voor de verkoop van NFT's zijn er verschillende soorten verkoopplatformen, zoals OpenSea, Axie Infinity en Rarible.¹⁵ De NFT-verkoopplatformen maken het mogelijk om NFT's te verkopen, maar ook om deze aan te kopen. De aankoop kan gedaan worden met cryptovaluta, zoals de Bitcoin of Ether, in sommige gevallen ook met reguliere fysieke geldsoorten.

Het feitelijke eigenaarschap van een NFT wordt geregeld via een unieke ID en metadata welke niet te dupliceren is. NFT's kunnen aangekocht worden via een smart contract.¹⁶ Het smart contract wordt gecodeerd op de Blockchain via een bepaalde coderings-standaard, zoals ERC-721.¹⁷

⁸ N26, "What is an NFT and should you invest in them?" (versie 15 november 2021), <https://n26.com/en-eu/blog/what-is-an-nft>, geraadpleegd 3 januari 2022.

⁹ Ethereum, "Non-fungible tokens (NFT)" (versie onbekend), <https://ethereum.org/en/nft/>, geraadpleegd 3 januari 2022.

¹⁰ Ethereum, "Non-fungible tokens (NFT)" (versie onbekend), <https://ethereum.org/en/nft/>, geraadpleegd 3 januari 2022.

¹¹ C. Burgering, "Blockchain: wat is het?" (versie 16 december 2020), <https://www.consumentenbond.nl/veilig-internetten/blockchain>, geraadpleegd 3 januari 2022.

¹² J. Duursma, "Wat is NFT?", Jarno (blog), (versie onbekend), <https://jarnoduursma.nl/blog/wat-is-nft/>, geraadpleegd 3 januari 2022.

¹³ Ethereum, "Non-fungible tokens (NFT)" (versie onbekend), <https://ethereum.org/en/nft/>, geraadpleegd 3 januari 2022.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ R. Nambampurath, "Where to buy NFT's: the top 11 NFT marketplaces" (versie 18 december 2021), <https://beincrypto.com/learn/where-to-buy-nft/>, geraadpleegd 3 januari 2022.

¹⁶ Ethereum, "Non-fungible tokens (NFT)" (versie onbekend), <https://ethereum.org/en/nft/>, geraadpleegd 3 januari 2022.

¹⁷ J. Douglas, "ERC-721 Non-fungible token standard" (versie 2 december 2021), <https://ethereum.org/en/developers/docs/standards/tokens/erc-721/>, geraadpleegd 3 januari 2022.

Na de aankoop van een NFT komt deze terecht in een digitale portemonnee, ook wel crypto-wallets genoemd. Voorbeelden van digitale portemonnee's zijn Fortmatic, Argent, Enjin en MetaMask. Bij een NFT-aankoop wordt er automatisch een digitale portemonnee aangemaakt door het verkoopplatform. Als de koper al in bezit was van een andere digitale portemonnee kan de NFT hiernaar overgezet worden. Ook de digitale portemonnee heeft een adres op de Blockchain.¹⁸

1.3 | "Digital art is always with you - it's everywhere"

Wanneer een NFT wordt aangekocht, heeft de koper exclusief eigendom aangeschaft van digitaal materiaal. In sommigen gevallen van verkoop wordt er wel een fysiek certificaat van authenticiteit meegeleverd, zoals bij de verkoop van het Uffizi het geval was.¹⁹ Tegelijkertijd kan het schilderij of publieke afbeeldingen van het schilderij 'Doni Tondo' nog steeds gezien en gekopieerd worden door iedereen. De NFT is exclusief eigendom van de koper, maar de afbeelding kan door eenieder bekeken worden.²⁰ Wat kan de koper dan met een NFT?

De koper kan een NFT doorverkopen of de NFT kan in de digitale portemonnee gehouden worden. NFT's kunnen gezien worden als een investering.²¹ Het is in sommige gevallen mogelijk om een NFT door te verkopen met winst. De waarde van de NFT hangt af van de markt en hoeveel men ervoor zou willen betalen. Door het unieke karakter van een NFT en afhankelijk van de hoeveelheid oplagen ervan zorgt dit voor schaarste. Het creëren van schaarste en gevoel van zeldzaamheid kan interesse opwekken voor potentiële kopers.²²

Annet Dekker is coördinator van de master Archival and Information Studies op de UvA, daarnaast geeft ze ook les bij Cultural Analysis. Volgens Dekker kan je in principe net zoveel met een NFT als met ieder ander kunstwerk. "Je kan het projecteren, je kan het als screensaver gebruiken – wat je maar zou willen. Er zitten in principe geen restricties aan, tenzij dat duidelijk is aangegeven bij de verkoop."²³ Paul Snijder is digitaal kunstenaar en benoemt dat de functies onbeperkt zijn. Op dit moment kan een NFT gekocht, bekeken en getoond worden. "Omdat het nog een vrij nieuwe movement is en we op dit moment nog vroeg in de ontwikkeling zitten kan het nog veel kanten opgaan qua mogelijkheden", vult Snijder aan.²⁴

Een voordeel van digitale kunst is dat de eigenaar het altijd bij de hand kan hebben. Kunstenaar Rafaël Rozendaal maakt en verkoopt onder meer websites, bijvoorbeeld de website www.muchbetterthanthis.com (zie figuur 3). De eigenaar van de website neemt een iPad mee wanneer hij reist, opent het werk op de iPad en zet deze neer in de hotelkamer. "Ik hou van het idee dat wanneer je een digitaal stuk bezit, het overal met je meegaat", aldus Rozendaal.²⁵ Het verschil met 'regulier' digitaal materiaal, zoals een afbeelding op Google, is dat NFT's het concept van zeldzaamheid introduceren, en het mogelijk maken om officieel eigenaarschap te claimen.²⁶

¹⁸ LaCollection, "Frequently asked questions" (versie onbekend), <https://lacollection.io/faq>, geraadpleegd 3 januari 2022.

¹⁹ Artnet News, "The Uffizi Gallery just sold a Michelangelo NFT for \$170,000, and now is quickly minting more masterpieces from its collection" (versie 14 mei 2021), <https://news.artnet.com/art-world/uffizi-gallery-michelangelo-botticelli-nfts-1969045>, geraadpleegd 3 januari 2022.

²⁰ N26, "What is an NFT and should you invest in them?" (versie 15 november 2021), <https://n26.com/en-eu/blog/what-is-an-nft>, geraadpleegd 3 januari 2022.

²¹ Ethereum, "Non-fungible tokens (NFT)" (versie onbekend), <https://ethereum.org/en/nft/>, geraadpleegd 3 januari 2022.

²² N26, "What is an NFT and should you invest in them?" (versie 15 november 2021), <https://n26.com/en-eu/blog/what-is-an-nft>, geraadpleegd 3 januari 2022.

²³ A. Dekker, coördinator MA Archival and Information Studies en professor Cultural Analysis aan de UvA geïnterviewd door R. Kramer op 16 november 2021 tijdens haar bezoek aan de UvA BG2.

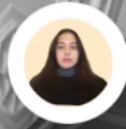
²⁴ P. Snijder, full time creative bij GoSpooky en (digitaal NFT-) kunstenaar geïnterviewd door R. Kramer op 8 december 2021 via een Whatsapp-gesprek.

²⁵ L. Howard, "Rafaël Rozendaal on how digital art is always with you" (versie 17 maart 2021), <https://foundation.app/blog/rafael-rozendaal>, geraadpleegd 3 januari 2022.

²⁶ P. Raftopoulou, e.a., *Crypto collectibles, museum funding and OpenGLAM: Challenges, opportunities and the potential of non-fungible tokens (NFT's)*. (Basel, 2021), 7. <https://www.mdpi.com/2076-3417/11/21/9931/pdf>, geraadpleegd 3 januari 2022.



GO
TO THE VIRTUAL
GALLERY



1.2 - Main White Hall



Figuur 5 Celestial Hermitage, Etherial Aether virtuele galerie

Hoofdstuk 2.0 | Wat zijn de beweegredenen van een erfgoedinstelling om een NFT-kunstwerk te verkopen?

In 2021 hebben meerdere musea ingespeeld op de NFT-ontwikkeling. Binnen dit hoofdstuk zullen in paragraaf 2.1 vier NFT-verkopen door musea worden bekeken. In paragraaf 2.2 tot en met 2.4 zullen deze worden bekeken en vergeleken. In paragraaf 2.5 zullen twee NFT-acquisities worden bekeken. In bijlage 1 zijn de zes casussen opgenomen in een kort overzicht.

2.1 | NFT-verkopen door musea

Galleria degli Uffizi

Het Uffizi Museum in Florence verkocht in december 2020 een gedigitaliseerd werk uit de collectie als NFT.²⁷ Het ging hier om de NFT-versie van het werk 'Doni Tondo' van schilder Michelangelo, dat werd verkocht voor een bedrag van 140.000 euro. Het museum splitte de opbrengst met het Italiaanse bedrijf Cinello.²⁸ Cinello is een particulier bedrijf welke een patent heeft gelegd op een nieuwe technologie voor het creëren van DAW's, oftewel Digital Art Work. De hoge resolutie bestanden worden geproduceerd in gelimiteerde aantallen en worden beschermd door de Ethereum Blockchain.²⁹ Naast het digitale werk in de digitale portemonnee ontving de koper ook een certificaat van authenticiteit. Dit certificaat is zowel ondertekend door Eike Schmidt, directeur van het Uffizi, als door Cinello.³⁰

The Whitworth

Een paar maanden later, in juli 2021, werd bekend gemaakt dat de Whitworth in Manchester een NFT in de verkoop zou brengen. Hierbij gaat het om een gedigitaliseerde versie van het werk 'The Ancient of Days' van William Blake. Interessant is dat het niet één NFT betreft, maar een oplage van 52 NFT's. Twee van de NFT's worden door het museum gehouden, de andere 50 edities worden verkocht. De NFT is gemaakt als onderdeel van een opkomende tentoonstelling en onderzoeksproject van het museum genaamd *Economics the Blockbuster* welke geopend wordt in de zomer van 2023.³¹ Aan de hand van dit NFT-project wordt er onderzocht hoe privékapitaal omgezet kan worden in een gemeenschapsfonds. De verkoopactiviteit van de NFT kan via de Blockchain gevolgd worden en bij elke doorverkoop krijgt het museum 20% van de opbrengst. Deze opbrengst wordt gebruikt om lokale projecten en de gemeenschap in Manchester te ondersteunen.³²

The State Hermitage Museum

Het State Hermitage Museum in Sint-Petersburg volgde in augustus 2021 met de verkoop van vijf NFT's van gedigitaliseerde werken uit de collectie. De naam van het project is 'Your token is kept in the Hermitage'. Van 31 augustus tot en met 7 september was het mogelijk om via een online veiling NFT werken aan te schaffen van het museum. De NFT's kwamen uit in een gelimiteerde editie van twee NFT's: één editie werd verkocht via NFT-verkoopplatform Binance, en de tweede editie blijft van de Hermitage.³³ Elke digitale kopie is gesigneerd door Mikhail Piotrovsky, de directeur van de Hermitage. De koper kreeg een video van de directeur die het werk signeert.³⁴ In totaal werden vijf gedigitaliseerde werken verkocht voor een totaalbedrag van ruim 390.000 euro. De startprijs van elk werk bedroeg ruim 8.800 euro. De volgende werken werden verkocht als NFT: 'Madonna Litta' van Michelangelo voor ruim 133.000 euro, 'Judith' van Giorgione voor ruim 57.000 euro, 'Lilac Bush' van Van Gogh voor ruim 66.000 euro,

²⁷ La Repubblica, 'Il futuro dell'arte e dei musei fra social e NFT: il caso degli Uffizi', 37:10, (21 juni 2021), <https://video.repubblica.it/tecnologia/talk/techtalk-con-eike-schmidt-direttore-degli-uffizi-il-futuro-dell-arte-e-dei-musei-fra-social-e-nft/389905/390622>, geraadpleegd 4 januari.

²⁸ L. Faccio, *Save the Artistic Heritage*. (Milaan, 2018), 2.

(https://res.cloudinary.com/cinello/raw/upload/q_auto,f_auto/v1594132160/pdf/fizihpjt1joeyiklrik.pdf), geraadpleegd 4 januari 2022.

²⁹ Ibidem, 2.

³⁰ Artnet News, 'The Uffizi Gallery just sold a Michelangelo NFT for \$170,000, and now is quickly minting more masterpieces from its collection' (versie 14 mei 2021), <https://news.artnet.com/art-world/uffizi-gallery-michelangelo-botticelli-nfts-1969045>, geraadpleegd 4 januari 2022.

³¹ The Whitworth, *The Whitworth launches the first Museum-accredited NFT for an exhibition, for sale for social benefit*. (Manchester, 2021), 1. <https://documents.manchester.ac.uk/display.aspx?DocID=56087>, geraadpleegd 4 januari 2022.

³² The Whitworth, 'The Ancient Days NFT' (versie onbekend), <https://whitworth.vastari.com/theancientofdaysnft>, geraadpleegd 4 januari 2022.

³³ The State Hermitage Museum, 'Results of the "Your token is kept in the Hermitage" auction' (versie 8 september 2021), https://www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/news/news-item/ut/p/z1/pZJNB8lwDlb_yjhwrOykSVuOUdcVwRhirlPmUnUhKp3a8LGI7ucvME077AON5RA5iq3Hfv2ChCVIux7qqrT1xpSNe-cyKKZCBMSPcZSOMUCRlp2KCfXTJIBHkCAbU0FummO4VfUKcsZXLCh97ikeEI9FyL1SK-1xpSjjiT4RxGO2MnZr15Cv9b6tbVnpK236qDbGamP7aHT38nFTpOQ9LsggLCiBxbnepPvGH45AVy_PpeQOEX4iMGMJimh-R8JbRnBMXYGodQeZ2exbp9b8jwoMvxDSm_TaDTGYxRGbUsz4d4RFPCImWXLvai9T_gw0_OdYo5OsvyzGuap-3u2kcA447vrvVwliC2zbNvJbb4lePip03cOwLSaJz5tK9HpvSW6kmQl/dz/d5/L2dBISevZ0FBIS9nQSEh/?Ing=nl, geraadpleegd 4 januari 2022.

³⁴ Binance, 'The State Hermitage Museum NFT's' (versie onbekend), <https://www.binance.com/en/nft/events/winterpalace>, geraadpleegd 4 januari 2022.

‘Composition VI’ van Wassily Kandinsky voor ruim 70.000 euro en ten slotte ‘Corner of the Garden at Montgeron’ van Claude Monet voor ruim 65.000 euro. Naast het verkopen van NFT’s heeft de Hermitage van 10 november 2021 tot en met 10 december 2021 een online NFT-tentoonstelling geopend genaamd *Ethereal Aether* (zie figuur 4 en 5).³⁵

The British Museum

Op 30 september 2021 lanceert online NFT-verkoopplatform LaCollection. In samenwerking met het British Museum worden er meer dan 200 Hokusai werken als NFT geveild en verkocht.³⁶ De verkoop van de NFT’s loopt samen met de tijdelijke Hokusai tentoonstelling van het museum, deze is van 30 september 2021 tot en met 30 januari 2022 te zien.³⁷ Net zoals de Whitworth worden deze NFT’s in hogere oplages verkocht, in meer edities dan bijvoorbeeld het Uffizi en de Hermitage. Het British Museum gaat nog een stapje verder en verkoopt de NFT’s in verschillende edities, en hiermee ook in verschillende niveaus van zeldzaamheid. ‘The Great Wave’ is een van de bekendste Hokusai werken, van dit werk worden er maar twee NFT’s uitgebracht. Eén van deze zal worden verkocht, de ander blijft in het bezit van het British Museum. Bij andere werken kan het gaan van oplages van 10 tot en met 10.000 edities.³⁸ Van de eerdergenoemde musea is het British Museum de eerste welke duidelijke zeldzaamheid aangeeft via de edities welke hiermee op grotere schaal inspelen op de zeldzaamheid. ‘Ultra rare’ bestaat uit twee edities, ‘Super rare’ uit tien, ‘Rare’ uit 100, ‘Limited’ uit 1000 en ten slotte ‘Common’ met 10.000 edities.³⁹

Wat opvalt is dat de musea grote bedragen ontvangen voor de NFT’s van de collectiestukken, vooral kijkend naar verkopen van de Hermitage en het Uffizi. Zowel grote als kleinere musea, zoals de Whitworth, kijken naar de mogelijkheden van NFT’s voor hun instelling. De vier verkopende instellingen pakken het allemaal anders. Dit kan aanduiden dat ze aan het experimenteren zijn, hun plek proberen te vinden in de wereld van NFT’s en de mogelijkheden van NFT’s onderzoeken.

³⁵ The State Hermitage Museum, “Results of the “Your token is kept in the Hermitage” auction” (versie 8 september 2021), https://www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/news/news-item/ut/p/z1/pZJNb8lwDlb_yjhwOykSVuOUdcVwRhiriPmUnUhKp3a8LGI7ucvME077AON5RA5iq3Hfv2ChCVIux7qqrT1xpSNe-cyKKZCBMSPcZSOMUCRlp2KCfXTJIBHkCAbU0FummO4VfUKcsZXLCh97ikeEI9FyL1SK-1xpSjiiT4RxGO2MnZr15Cv9b6tbVnpK236qDbGamP7aHT38nFTpOQ9LsggLCiBxbnepPvGH45AVy_PpeQOEX4iMGMJimh-R8JbRnBMYXGodQeZ2exbp9b8jwoMvxDSm_TaDTGYxRGbUsz4d4RFPCLmWXLvai9T_gw0_OdYo5OsvyzGuap-3u2kcA447vrVwvliC2zbNvJbb4lePjp03cOwLSaJz5tK9HpvSW6kmQ!!/dz/d5/L2dBISeVZ0FBIS9nQSEh/?Ing=nl, geraadpleegd 4 januari 2022.

³⁶ R. Whiddington, “NFT platform LaCollection launches with a partnership with The British Museum” (versie 30 september 2021), <https://jingculturecommerce.com/lacollection-british-museum/>, geraadpleegd 4 januari 2022.

³⁷ The British Museum, “Visiting as a member: Hokusai – The Great Picture Book of Everything” (versie onbekend), <https://www.britishmuseum.org/membership/visiting-as-a-member/hokusai-great-picture-book-everything>, geraadpleegd 4 januari 2022.

³⁸ S. Escalante-De Mattei, “British Museum to Sell NFT’s of Hokusai Works, Including ‘The Great Wave’” (versie 28 september 2021), <https://www.artnews.com/art-news/news/british-museum-hokusai-nfts-1234604998/>, geraadpleegd 4 januari 2022.

³⁹ LaCollection, “NFT platform certified by the British Museum” (versie onbekend), <https://lacollection.io>, geraadpleegd 4 januari 2022.

2.2 | Publieksbereik

Door sluitingen van musea wereldwijd, als gevolg van de COVID-19 pandemie, moesten nieuwe manieren bedacht worden om publiek te bereiken. De musea zetten digitale middelen zoals NFT's in om het museum naar de mensen te brengen, dit zorgt ook voor interactie met een jonger publiek. Het inzetten van digitale middelen heeft invloed op hoe mensen terugkomen bij het museum wanneer de deuren weer openen. Het is bijna een nieuw museum volgens Mikhail Piotrovsky, directeur van de Hermitage. Bezoekers leren van de onlinebronnen en komen voorbereid naar het museum. De Hermitage heeft hiermee een nieuwe soort bezoeker gekregen welke meer weet dankzij de nieuwe technologieën. "Nu zie je andere gezichten in het museum, een andere manier van kijken naar een stuk", aldus Piotrovsky. Piotrovsky benoemt ook dat de Hermitage de interactie tussen technologie en kunst verder gaat onderzoeken aan de hand van NFT's.⁴⁰ NFT's zijn een opkomende trend en het museum speelt hierop in, zelfs als het niet gaat om het verkopen van de werken. De online NFT-tentoonstelling *Ethereal Aether* (figuur 4 en 5) is nog een andere manier om het publiek thuis te bereiken.⁴¹

Het Uffizi had een soortgelijk idee over het bereiken van publiek. Eike Schmidt van het Uffizi benoemde hoe hij een 'digitale renaissance' wilde brengen naar het museum. Tijdens de COVID-19 pandemie konden mensen het museum niet bezoeken, dus brachten ze het museum naar de mensen thuis. In april 2020 werd het Uffizi een van de eerste musea op het sociale mediaplatform TikTok. "TikTok heeft de voorkeur van jongere mensen en daarom hebben we onze taal daarop aangepast", benoemt Schmidt in een interview met platform ArtNet.⁴² De NFT van het Uffizi zou goed kunnen passen bij de beoogde digitale renaissance van het museum en de wens om een specifiek publiek aan te spreken.

Jean-Sébastien Beaucamps is medeoprichter van NFT-verkoopplatform LaCollection, en ging in September 2021 een samenwerking aan met het British Museum. "Het British Museum wilde zich met NFT's bezighouden als een manier om een nieuw, jonger publiek te bereiken", vertelt Beaucamps aan ARTnews. Beaucamps ziet in NFT's de potentie om het publiek te doceren over kunstgeschiedenis. Het jongere publiek kent 'The Great Wave', maar niet de naam Hokusai, dat weten ze volgens Beaucamps nu wel.⁴³ "Interacteer met de jonge generatie, laat ze je collectie ontdekken, en ze kunnen het toekomstige publiek van het museum worden", zegt Beaucamps.⁴⁴ Het idee van Beaucamps sluit aan bij de ideeën van Piotrovsky. Opvallend is dat het British Museum het eerste museum is wat speelt met grote aantallen edities en duidelijk inspeelt op verschil in zeldzaamheid. Dit zorgt er ook voor dat ze het mogelijk maken om bepaalde edities goedkoper aan te bieden, waarmee er ook een grotere doelgroep aangesproken kan worden.

⁴⁰ The State Hermitage Museum, "Mikhail Piotrovsky took part in the session "Is the New Normal a Temporary or Permanent Phenomenon?" at SPIEF'21" (versie 4 juni 2021), https://www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/news/news-item/!ut/p/z1/pZJNb8lwDlb_yjhwrOyKaVOOEuKyhirlPmUpU2IE5t-FhE9_MXNk077AON5RA5iq3Hfv2ChCVInR_rKjf1VueNfafSz6ZC-MQdYhyN0UcRiZ2KCXWj0ldHkCAbXUGqm1O4K-oSUsZxHXj5ymEIYQ7jg9JZMY85HnLulWs1KBk7ZRfa7MwG0o06tLXJK3WldB-LrTZKzmz5q1T1_3BQpeY8zQnIGCSzO9SbtN_5wBNp6eS4ltQj-icCEhSiC-R3ht4zgmMLiWksOEr09tFat-R8VGh0hRdfrRt1iMBsGbEox8b4jLlaTbJaE97b2MuXPQPk_x4rtZP1IMdZV9dN-L4V1wGnXLwaWF1lg17aB2zpLNL42HUPozabhK7XVKLXewXb57iR/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?Ing=nl, geraadpleegd 5 januari 2022.

⁴¹ The State Hermitage Museum, "Results of the "Your token is kept in the Hermitage" auction" (versie 8 september 2021), https://www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/news/news-item/!ut/p/z1/pZJNb8lwDlb_yjhwrOyKSVuOUdcVwRhirlPmUnUhKp3a8LGI7ucvME077AON5RA5iq3Hfv2ChCVIux7qqrT1xpSNe-cyKKZCBMSPcZSOMUCRlp2KCFxTJIBHkCAbU0FummO4VfUKcsZXLCh97ikeEI9FyL1SK-1xpSjIT4RxGO2MnZr15Cv9b6tbVnpK236qDbGamP7aHT38nFTpOQ9LsggLCiBxbnepPvGH45Avy_PpeQOEX4iMGJMJimh-R8JbRnBMYXGodQeZ2exbp9b8jwoMvxDSm_TaDTGYxRGbUsz4d4RFPCLmWXLvai9T_gw0_OdYo5OsvyzGuap-3u2kcA447vrVwvliC2zbNvJbb4lePjp03cOwLSaJz5tK9HpvSW6kmQI//dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?Ing=nl, geraadpleegd 4 januari 2022.

⁴² K. Brown, "How do you bring a historic museum into the future? The Uffizi's director s trying everything from bicycle paths to TikTok" (versie 11 maart 2021), <https://news.artnet.com/art-world/eike-schmidt-interview-1950305>, geraadpleegd 5 januari 2022.

⁴³ S. Escalante-De Mattei, "British Museum to Sell NFT's of Hokusai Works, Including 'The Great Wave'" (versie 28 september 2021), <https://www.artnews.com/art-news/news/british-museum-hokusai-nfts-1234604998/>, geraadpleegd 5 januari 2022.

⁴⁴ R. Whiddington, "NFT platform LaCollection launches with a partnership with The British Museum" (versie 30 september 2021), <https://jingculturecommerce.com/lacollection-british-museum/>, geraadpleegd 5 januari 2022.

2.3 | Een experiment

Volgens de Hermitage was de hoofdgedachte van het NFT-verkoopproject om de collectie van de Hermitage op een nieuwe manier toegankelijk te maken. Daarnaast is het een experiment om te kijken hoe NFT-kunst wordt waargenomen en ervaren door het publiek. NFT's zorgen ervoor dat de koper weet dat diegene de eigenaar is van een specifieke kopie. Hoe voelt het om eigenaar te zijn van de NFT welke direct is gelinkt met de Hermitage? Dit is wat het project 'Your token is kept in the Hermitage' wil bekijken. De kruising tussen NFT's en kunst uit de collecties van musea is een nieuwe kruising waar nog veel kans is voor ontwikkeling. Helen Hai is het hoofd van Binance NFT en benoemt dat de erkenning van NFT's door de Hermitage, als een van de grootste musea wereldwijd, een grote stap is richting wereldwijde digitalisering.⁴⁵

De Whitworth zag NFT's ook als experiment en als onderdeel van een onderzoeksproject. Het onderzoeksproject heet 'Economics the Blockbuster' en is tegelijk ook onderdeel van een gelijknamige opkomende tentoonstelling, te openen in de zomer van 2023. Aan de hand van de NFT van de Whitworth wordt onderzocht op welke manier privékapitaal omgezet kan worden in een gemeenschapsfonds. Dit is ook het eerste museum welke de opbrengst van de NFT's gebruikt om de lokale gemeenschap te ondersteunen, daarnaast is het ook de eerste NFT vanuit een museum in het Verenigd Koninkrijk.⁴⁶

2.4 | Financiën

De Whitworth doneert het geld aan de gemeenschap en het Uffizi ziet het als een manier om te compenseren voor het verlies tijdens de sluiting van het museum vanwege COVID-19. In 2019 ontving het Uffizi 4.4 miljoen bezoekers, en in 2020 viel dit terug naar 1.2 miljoen bezoekers. Eike Schmidt benoemt dat de verwachting is dat NFT-verkoop op middellange termijn zal kunnen bijdragen aan de financiën van het museum, en vergelijkt de opbrengst met bijvoorbeeld museumhoreca. "Het is geen koerswijziging in termen van inkomsten", zegt Schmidt, "het is een extra inkomst".⁴⁷ De extra financiën die het museum verwerft met NFT's zijn dus te vergelijken met inkomsten uit een derde geldstroom. Annet Dekker benoemt dat Nederlandse musea in vergelijking met andere landen weinig eigen inkomsten nodig hebben vanuit de derde geldstroom. Dit kan een reden zijn waarom buitenlandse musea op dit moment meer kijken naar de verkoop van NFT's.⁴⁸ In een interview met Italiaans nieuwsplatform La Repubblica benoemt Schmidt dat de opbrengst gebruikt gaat worden om museumprojecten te financieren, denk aan restauratieprojecten.⁴⁹ Het Uffizi is van plan om meer DAW's (Digital Art Works) en NFT's te maken in de nabije toekomst. Op de lijst staan bijvoorbeeld 'The Birth of Venus' van Botticelli en 'Madonna del Granduca' van Raphael.⁵⁰

Onderdeel van de derde geldstroom is bijvoorbeeld de museumwinkel. De bezoeker krijgt de kans om hier iets in het thema van het museum aan te schaffen, denk aan merchandise als ansichtkaarten, mokken en prints. Volgens Tessa Luger vervullen musea hiermee een behoefte van het publiek. "Met NFT's geven de musea de bezoekers ook de kans om een klein stukje, en in het geval van NFT's een digitale versie, van het werk te bezitten en in huis te nemen. Tegelijk vervullen ze hun eigen behoefte door financiën binnen te halen", vult Luger aan.⁵¹ Volgens Beaucamps van LaCollection zijn de NFT's van het British Museum vergelijkbaar met een typische ansichtkaart uit de museumwinkel. Wat ze anders maakt is dat het gaat om unieke, digitale edities van werken welke makkelijker zijn om door te verkopen.⁵² Zijn NFT's het nieuwe souvenir voor rijke kunstliefhebbers?⁵³

⁴⁵ The State Hermitage Museum, "Tokenized art from The State Hermitage Museum, including Leonardo da Vinci, will be featured on the Binance NFT marketplace" (versie 26 juli 2021), https://www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/news/news-item/ut/p/z1/pZLLboMwEEV_pVkiWZsCI-IIVKipCIKUwp4gxywCBU4j1rQz6_Tquqij6ipF9ZYntGZuXOBQwZcib6phW52SrTmnXO3iBlzT3FebRAF1mENGZLakehC4_Agbeqhy1p3BfNhXkpahKJBltnDgbyyGbyv194Vv2p2g0C6TnDKLPXe6y3kW3nsGi1qeSXVGMud0ILpMS05PH_cFCI5jwviegUlkJ7rjZtv_OEWNPX8XEpuEN4AhMnROav74h36xBcUJE7Rg6QqN2xM2qt_6JA7AshuomuzRDBauo7McV8h0hnS6LVRLeM9rLID8D9f451vxN1I8WY1zVPB0OnBkHnHb9oiG7yAL7rvPtzsrQyuf9MDZMu mlZ2pO2ZqPRK4zssAw/dz/d5/L2dBISEvZ0FBI9nQSEh/?lng=nl, geraadpleegd 5 januari 2022.

⁴⁶ The Whitworth, *The Whitworth launches the first Museum-accredited NFT for an exhibition, for sale for social benefit.* (Manchester, 2021), 1. <https://documents.manchester.ac.uk/display.aspx?DocID=56087>, geraadpleegd 4 januari 2022.

⁴⁷ Artnet News, "The Uffizi Gallery just sold a Michelangelo NFT for \$170,000, and now is quickly minting more masterpieces from its collection" (versie 14 mei 2021), <https://news.artnet.com/art-world/uffizi-gallery-michelangelo-botticelli-nfts-1969045>, geraadpleegd 5 januari 2022.

⁴⁸ A. Dekker, coördinator MA Archival and Information Studies en professor Cultural Analysis aan de UvA geïnterviewd door R. Kramer op 16 november 2021 tijdens haar bezoek aan de UvA BG2.

⁴⁹ La Repubblica, 'Il futuro dell'arte e dei musei fra social e NFT: il caso degli Uffizi', 37:10, (21 juni 2021), <https://video.repubblica.it/tecnologia/talk/techtalk-con-eike-schmidt-direttore-degli-uffizi-il-futuro-dell-arte-e-dei-musei-fra-social-e-nft/389905/390622>, geraadpleegd 6 januari.

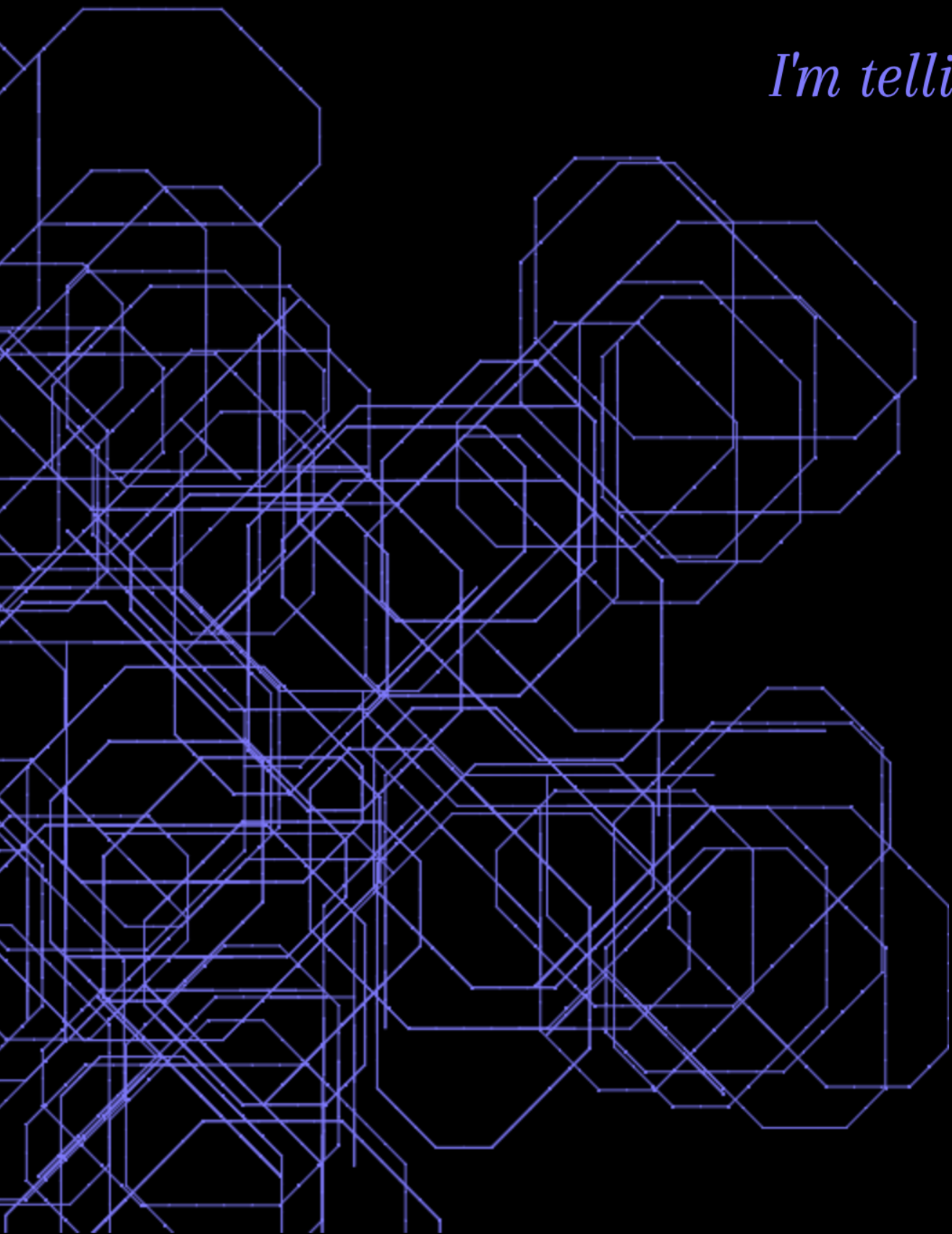
⁵⁰ Artnet News, "The Uffizi Gallery just sold a Michelangelo NFT for \$170,000, and now is quickly minting more masterpieces from its collection" (versie 14 mei 2021), <https://news.artnet.com/art-world/uffizi-gallery-michelangelo-botticelli-nfts-1969045>, geraadpleegd 5 januari 2022.

⁵¹ T. Luger, senior specialist roerend erfgoed geïnterviewd door R. Kramer op 9 december 2021 via een Teams-gesprek.

⁵² S. Escalante-De Mattei, "British Museum to Sell NFT's of Hokusai Works, Including 'The Great Wave'" (versie 28 september 2021), <https://www.artnews.com/art-news/news/british-museum-hokusai-nfts-1234604998/>, geraadpleegd 5 januari 2022.

⁵³ A. Hosch, "The Uffizi Gallery proves NFT's are profitable, but will they last?" (versie 25 oktober 2021), <https://nyunews.com/arts/abroad/2021/10/25/uffizi-gallery-nfts/>, geraadpleegd 5 januari 2022.

I'm telling you



Figuur 6 Harm van den Dorpel, Event Listeners (2015)

2.5 | NFT-acquisities door musea

Naast NFT-verkopen zijn er ook musea bezig met de acquisitie ervan. In 2.5 worden kort twee casussen bekeken van NFT-acquisities.

The Austrian Museum of Applied Arts

Het MAK (Austrian Museum of Applied Arts) en het ICA Miami (Institute of Contemporary Art, Miami) zijn twee van de eerste musea welke een NFT hebben opgenomen in hun collectie.⁵⁴ Het MAK in Wenen was vroeg onderdeel van de wereld van NFT's. Zij verworven door middel van aankoop in april 2015 als eerste museum een NFT. Het werk 'Event Listeners' is gemaakt door Nederlands kunstenaar Harm van den Dorpel en is een screensaver. Het werk is geauthentiseerd via de Blockchain en aangekocht door het museum via Bitcoin. Het MAK ziet de aankoop als een nieuwe vorm van verzamelen in het digitale tijdperk. Het werk van Van den Dorpel werd onderdeel van de Vienna Biennale tentoonstelling in 2015.⁵⁵ Het MAK liep met deze acquisitie ver voor op de NFT-trend.

The Institute of Contemporary Art, Miami

Zes jaar later volgde in juli 2021 het ICA Miami met de acquisitie van een NFT werk. In dit geval betrof het, anders dan het MAK, geen aankoop maar een schenking.⁵⁶ ICA Miami Trustee Eduardo Burillo schonk het museum de NFT 'CryptoPunk 5293'. CryptoPunk 5293 is een van de 10.000 unieke 24-bij-24 pixel icoon NFT's gemaakt in 2017 door het collectief Larva Labs. Elke CryptoPunk is willekeurig gegenereerd door een algoritme en hierdoor is elk icoon uniek. De CryptoPunk serie is een van de eerste series van NFT's welke beschikbaar kwamen op de Ethereum Blockchain. Larva Labs daagde hiermee het begrip en de betekenis van kunst en kunsteigendom uit. Ze creëerden met de CryptoPunks een van eerste NFT's en hielpen zo bij de lancering van 'crypto-art'. Het ICA Miami wijdt zich aan het promoten van experimenten in de hedendaagse kunst.⁵⁷ Volgens Alex Gartenfeld, artistiek directeur van het ICA Miami, past de acquisitie van CryptoPunk 5293 hierdoor goed bij het museum. "CryptoPunk 5293 voegt zich bij de ICA Miami-collectie als een werk dat echt representatief is voor de culturele tijdgeest en voor toekomstige generaties een historische betekenis zal hebben, een weerspiegeling van de toewijding van ICA Miami om een uitgebreid begrip van hedendaagse kunst en culturele productie in de 21e eeuw te bevorderen", aldus Gartenfeld.⁵⁸

De acquisities van de NFT's, zowel door ICA Miami als het MAK, tonen dat er erkenning is voor NFT's als kunstvorm. Het opnemen van NFT's in de permanente collectie toont dat er eventueel een evolutie is van NFT's als trend naar NFT's als museumwaardige objecten.⁵⁹ Opvallend is dat het bij NFT-acquisities alleen gaat om digitaal geboren werken, werken met een digitale oorsprong, in tegenstelling tot de NFT-verkopen van de eerdergenoemde musea, waarbij gedigitaliseerde werken uit de bestaande fysieke collectie, niet om originele digitale objecten zoals de CryptoPunks van Larva Labs (zie *figuur 7*) en Event Listeners van Harm van den Dorpel (zie *figuur 6*).

⁵⁴ MAK Vienna, *MAK purchases digital art work by Harm van den Dorpel with Bitcoin*. (Wenen, 2015), 1. ; F. Lu, "ICA Miami acquires a CryptoPunk, its first-ever NFT" (versie 7 juli 2022), <https://jingculturecommerce.com/ica-miami-cryptopunk-nft-acquisition/>, geraadpleegd 6 januari 2022. https://www.mak.at/jart/prj3/mak/data/uploads/downloads/presse/2015/Harm_van_Dorpel_e.pdf, geraadpleegd 6 januari 2022.

⁵⁵ MAK Vienna, *MAK purchases digital art work by Harm van den Dorpel with Bitcoin*. (Wenen, 2015), 1.

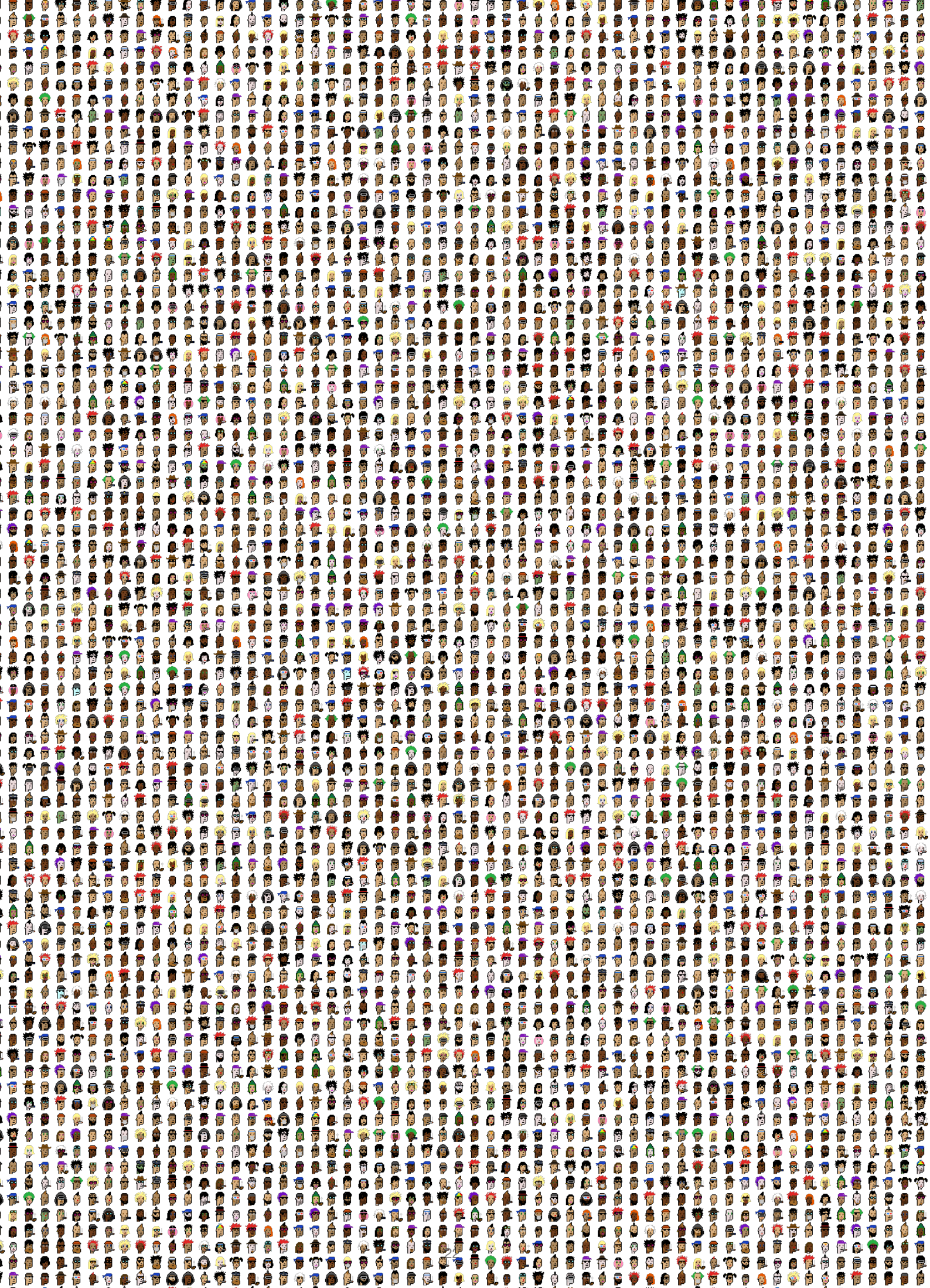
https://www.mak.at/jart/prj3/mak/data/uploads/downloads/presse/2015/Harm_van_Dorpel_e.pdf, geraadpleegd 6 januari 2022.

⁵⁶ F. Lu, "ICA Miami acquires a CryptoPunk, its first-ever NFT" (versie 7 juli 2022), <https://jingculturecommerce.com/ica-miami-cryptopunk-nft-acquisition/>, geraadpleegd 6 januari 2022.

⁵⁷ Institute of Contemporary Art, Miami, *Institute of Contemporary Art, Miami acquires CryptoPunk NFT through major gift from trustee Eduardo Burillo*. (Miami, 2021), 1. <https://newsroom.resnicow.com/download/1051074/icamiamicryptopunksacquisitionpressrelease.pdf>, geraadpleegd 6 januari 2022.

⁵⁸ F. Lu, "ICA Miami acquires a CryptoPunk, its first-ever NFT" (versie 7 juli 2022), <https://jingculturecommerce.com/ica-miami-cryptopunk-nft-acquisition/>, geraadpleegd 6 januari 2022.

⁵⁹ Ibidem.



Figur 7 Larva Labs, CryptoPunks (2017)



Figuur 8 Michelangelo Buonarroti, Doni Tondo (1505)

Hoofdstuk 3.0 | Hoe zou een NFT-kunstwerk binnen de waarden van de publicatie 'Op de museale weegschaal' kunnen passen?

In 2013 bracht de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed de publicatie *Op de museale weegschaal: collectiewaardering in zes stappen* uit. Met dit praktische hulpmiddel worden verschillende soorten waarden bekeken en toegekend aan collecties en objecten.⁶⁰ Aan de hand van *Op de museale weegschaal* zal gekeken worden naar hoe de NFT's van ICA Miami en het Uffizi hun plek zouden kunnen vinden binnen de publicatie. Voor de waarden wordt er exclusief gekeken naar het waarderingsformulier van *Op de museale weegschaal*, deze is opgenomen als bijlage 3 en 4.

Voor deze test is er gekozen voor de waarderingsmethode *Op de museale weegschaal* omdat het in het museale veld een veelgebruikte methode is. Daarnaast wordt de methode binnen de Reinwardt Academie veel gebruikt. Het doel van de test is om de waarden van NFT's als onderdeel van de collectie te onderzoeken en om te kijken hoe dit digitale materiaal zijn plaats kan vinden op de museale weegschaal. De invulling van het waarderingsformulier is subjectief en niet in samenwerking met de desbetreffende musea. Elk te waarderen object is een aparte casus. De test bekijkt vooral hoe digitaal materiaal, specifiek een NFT, op de museale weegschaal past. De waarden volgens het waarderingsformulier van het ICA Miami en het Uffizi zijn te vinden als bijlage 3 en 4. In bijlage 5 is een overzicht opgenomen van beide waarderungen. In de volgende paragrafen worden de uitkomsten besproken en vergeleken.

3.1 | Op de museale weegschaal: CryptoPunk 5293 vs. Doni Tondo

Terugkijkend op de waarden uit het waarderingsformulier lijkt digitaal materiaal redelijk goed zijn plek te vinden op de museale weegschaal. Bij het vergelijken van bijlage 3 en bijlage 4 valt op dat de scores op veel vlakken vergelijkbaar zijn, namelijk een gemiddelde score. Op de volgende criteria scoren de twee NFT's beide gemiddeld: toestand, ensemble, herkomst, informatief, maatschappelijk en beleving.

Bij de criteria zeldzaamheid, herkomst en historisch krijgen beide NFT's een hoge waardering. Beide NFT's gaan om een one-of-one editie, er zijn niet meerdere edities van dezelfde NFT. In totaal zijn er 10.000 CryptoPunk NFT's, maar er is maar één CryptoPunk 5293.⁶¹ Hetzelfde geldt voor de Doni Tondo NFT, er is maar één editie uitgebracht door het Uffizi. Vanwege de unieke edities krijgt de zeldzaamheid een hoge waardering. De herkomst van beide NFT's wordt ook hoog gewaardeerd. De herkomst van NFT's zijn vastgelegd en traceerbaar via de Blockchain database. De NFT's scoren op historisch vlak ook hoog. De CryptoPunks zijn één van de eerst uitgebrachte NFT-series en hielpen hiermee met de lancering van 'crypto-art'.⁶² Als eerste NFT-verkoop vanuit een museale instelling is de verkoop van de Doni Tondo NFT een belangrijke gebeurtenis.⁶³

Waar verschil zit is bij de gebruikswaarden, de museale en economische criteria. Naar inschatting is de museale-waarde van CryptoPunk 5293 gemiddeld tot hoog omdat het, als een van de eerste NFT-acquisities door een museum, een interessante verwerving is voor de collectie en tentoonstelling. De acquisitie zorgt voor publiciteit vanwege verschillende verschenen publicaties sinds de verwerving op verschillende platformen, zoals Jing Culture & Commerce en ARTnews.⁶⁴ Omdat het bij het Uffizi gaat om een verkoop wordt de museale-waarde laag ingeschat. De verkoop heeft wel een groot financieel voordeel, waarmee de economische-waarde omhooggaat. De Doni Tondo NFT genereerde inkomsten voor de organisatie, namelijk een bedrag van 70.000 euro.

⁶⁰ Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, "Op de museale weegschaal: collectiewaardering in zes stappen" (versie onbekend), <https://www.cultureelerfgoed.nl/publicaties/publicaties/2013/01/01/op-de-museale-weegschaal-collectiewaardering-in-zes-stappen>, geraadpleegd 11 januari 2022.

⁶¹ Institute of Contemporary Art, Miami, *Institute of Contemporary Art, Miami acquires CryptoPunk NFT through major gift from trustee Eduardo Burillo*. (Miami, 2021), 1. <https://newsroom.resnicow.com/download/1051074/icamiamicryptopunksacquisitionpressrelease.pdf>, geraadpleegd 11 januari 2022.

⁶² Ibidem, 1.

⁶³ La Repubblica, 'Il futuro dell'arte e dei musei fra social e NFT: il caso degli Uffizi', 37:10, (21 juni 2021), <https://video.repubblica.it/tecnologia/talk/techtalk-con-eike-schmidt-direttore-degli-uffizi-il-futuro-dell-arte-e-dei-musei-fra-social-e-nft/389905/390622>, geraadpleegd 11 januari.

⁶⁴ F. Lu, "A historical marker": How ICA Miami is thinking about NFT's" (versie 22 juli 2021), <https://jingculturecommerce.com/ica-miami-nft-alex-gartenfeld/>, geraadpleegd 11 januari 2022. ; ARTnews, "Smithsonian African art museum gets new director, ICA Miami acquires CryptoPunk NFT, and more: morning links for July 7 2021" (versie 7 juli 2021), <https://www.artnews.com/art-news/news/smithsonian-african-art-museum-new-director-ica-miami-cryptopunk-nft-morning-links-1234597915/>, geraadpleegd 11 januari 2022.

Een ander verschil is te zien in de artistieke waarde. De CryptoPunk is beoordeeld met een hoge artistieke waarde, en de Doni Tondo NFT is beoordeeld als gemiddeld. De argumentatie voor dit verschil is dat de CryptoPunk een losstaand digitaal geboren kunstwerk is. Volgens Digitaal Erfgoed Nederland is digitaal geboren erfgoed te definiëren als werk waar geen analoge variant van is, een werk dat van origine digitaal is.⁶⁵ Dit verschilt met de NFT van Doni Tondo waar het gaat om een gedigitaliseerd werk. Gedigitaliseerd erfgoed wordt gedefinieerd als erfgoed waarvan een reproductie is gemaakt aan de hand van digitalisering.⁶⁶ Het object is van origine niet digitaal maar fysiek. Tijdens het bekijken van het waarderingsformulier is er specifiek gekeken naar de NFT's als losstaand object, en niet naar het werk waar de digitalisering van is gemaakt. Als losstaand object kan er beargumenteerd worden dat de NFT van het Uffizi een lagere artistieke waarde heeft dan de CryptoPunk, omdat het een digitale reproductie van een fysiek object betreft en daarmee dus niet origineel digitaal geboren.

3.2 | De waarden + digitaal materiaal = erfgoed?

De methodiek is geschreven voor fysieke museale collecties en objecten.⁶⁷ Hoewel de methodiek dus niet is geschreven met digitale objecten in het achterhoofd, waren er achteraf gezien geen grote obstakels bij de combinatie van de waarderingscriteria en de NFT's. Wél riepen de testen interessante vragen op.

Belangrijk om in het achterhoofd te houden, specifiek bij het waarderen van NFT's, is om te bepalen waarnaar gekeken wordt en wat er wordt gewaardeerd. CryptoPunk 5293 en de Doni Tondo NFT worden beide gezien als digitale kunst, maar verschillen wel in artistieke waarde. Het is een vergelijking tussen een origineel digitaal geboren object en een originele reproductie, een digitalisering van een bestaand fysiek object. In hoeverre is een originele reproductie te zien als kunst en hoe waardeer je zo'n NFT?

Daarnaast was het lastig om te bepalen in hoeverre een criterium van toepassing is voor digitaal materiaal, dit viel vooral op bij het criterium 'toestand'. Hoe bepaal je de toestand van digitaal materiaal? CryptoPunk 5293 en de Doni Tondo NFT zijn beiden ingevuld op gemiddeld, want de toestand is 'goed'. Kijkend naar een traditioneel fysiek erfgoedobject zou, als voorbeeld, een gebroken schaal een lage waardering qua toestand kunnen hebben. Zitten er verschillen in de toestanden van digitaal materiaal, hoe bepaal en verwerk je dit bij de waardering? Het is de vraag hoe de houdbaarheid van NFT's gaat ontwikkelen in de toekomst. Bij de waardering van digitaal materiaal zal het criterium 'toestand' onderzocht en herzien moeten worden.

Digitale objecten kunnen over het algemeen hun plek goed vinden in het waarderingsformulier. Volgens de methodiek moet een object aan minstens één cultuur-historisch kenmerk voldoen om gerekend te kunnen worden tot cultureel erfgoed.⁶⁸ Beide NFT's voldoen aan de criteria 'artistiek' en 'informatief'. Het laatste criterium 'historisch' is bij beiden zelfs gewaardeerd met hoog. Met deze waarden zouden beide NFT's gerekend kunnen worden tot cultureel erfgoed, of is het eigenlijk te vroeg om NFT's deze benaming te kunnen geven?

⁶⁵ Digitaal Erfgoed Nederland, *Woordenboek voor het digitaal erfgoed*. (Den Haag, 2008), 59.
<https://www.den.nl/uploads/60cb489f015ff515dbbbe3ee6dcfc7fa1c270f9d24d.pdf>, geraadpleegd 16 januari 2022.

⁶⁶ Ibidem, 59.

⁶⁷ T. Luger, senior specialist roerend erfgoed geïnterviewd door R. Kramer op 9 december 2021 via een Teams-gesprek.

⁶⁸ Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, *Op de museale weegschaal. Collectiewaardering in zes stappen*. (Amersfoort, 2013), 4.
https://www.cultureelerfgoed.nl/binaries/cultureelerfgoed/documenten/publicaties/2013/01/01/op-de-museale-weegschaal-collectiewaardering-in-zes-stappen/versloot_2013_op_de_museale_weegschaal.pdf, 11 januari 2022.

Hoofdstuk 4.0 | Wat zijn volgens Nederlandse erfgoedinstellingen de waarden van NFT-kunstwerken?

De eerder behandelde musea betreffen allemaal musea in het buitenland, maar hoe zit het met NFT's binnen de Nederlandse erfgoedsector? Om hierachter te komen is het gesprek aangegaan met twee Nederlandse erfgoedinstellingen, namelijk Digitaal Erfgoed Nederland en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Pepijn Lemmens is adviseur bij Digitaal Erfgoed Nederland (DEN), het kennisinstituut voor digitaal erfgoed en digitale transformatie.⁶⁹ Bart Boskajlon en Tessa Luger zijn beide werkzaam bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Boskajlon is team-lead van e-strategie en architectuur.⁷⁰ Luger is specialist roerend erfgoed en gespecialiseerd in het onderwerp 'waarde en waardering' én medeontwikkelaar van de methodiek *Op de museale weegschaal*.⁷¹

Lemmens kwam ongeveer een jaar geleden voor het eerst NFT's tegen, Bitcoin en cryptovaluta volgde hij al langer. NFT's leken interessant, omdat ze een link hadden met kunst. Begin 2021 werd het eerste Twitter-bericht als NFT verkocht voor ruim 2.5 miljoen euro.⁷² Na deze verkoop begon Boskajlon zich meer te verdiepen in NFT's. "Wat zijn nou precies NFT's en waarom betalen mensen er zoveel geld voor?", vroeg Boskajlon zich af.⁷³ Luger benoemt dat het vraagstuk "waarom betalen we zoveel voor kunst?" niet alleen van toepassing is in de digitale kunstwereld.⁷⁴

Luger benadrukt dat de culturele waarde en de monetaire waarde van een object wel in relatie staan tot elkaar, maar niet aan elkaar gelijk staan. "De marktwaarde geeft alleen aan welke prijs men op een bepaald moment ergens voor zou willen betalen. Het is een kwestie van vraag en aanbod", zegt Luger.⁷⁵ Er kan gesteld worden dat NFT's voor musea een financiële meerwaarde hebben.

De verkoop van de Doni Tondo-NFT door het Uffizi genereerde inkomsten en publiciteit voor de organisatie. Op basis hiervan zou de gebruikswaarde gemiddeld tot hoog kunnen worden ingeschat. Daarnaast was dit de eerste NFT-verkoop vanuit de museale sector. Lemmens geeft aan dat dit vanzelf invloed heeft op de cultuurhistorische waarde.⁷⁶

Elke casus en NFT is anders en zal dan ook anders afgewogen worden op de museale weegschaal. Een NFT zou kunnen worden gezien als een digitaal origineel. Is het een gedigitaliseerde versie van een bestaand fysiek werk of een NFT van een digitaal geboren werk? Bij een digitaal geboren is volgens Boskajlon de kans groter dat de wereld waarde gaat hechten aan digitale objecten, maar dat we nog moeten leren om hier waarde aan toe te kennen.⁷⁷ Wanneer het gaat om de reproductie van een bestaand fysiek werk, een originele-digitale-reproductie, vindt Luger het lastiger om er waarde aan te hechten. "Het blijft een kopie en wordt door mij niet gezien als een origineel werk. In deze vorm is het moeilijk om het kunst te noemen. Er is geen bepaalde artistieke bewerking aan te pas gekomen." stelt Luger. "De NFT van het Uffizi is meer een technische bewerking. Je neemt een bestaand werk, deze digitaliseer je en haal je door een technisch proces. Maak je iets nieuws met een NFT of is het een kopie?" vult ze aan.⁷⁸

Het roept de vraag op of NFT's dan kunst zijn. Misschien wel belangrijker, kunnen NFT's gezien worden als erfgoed? Volgens Luger zijn NFT's op dit moment nog te jong om in te kunnen schatten of het erfgoed is. Luger benoemt dat mensen bij nieuwe verschijnselen sneller weerstand bieden omdat ze zich er nog niet aan willen committeren. "Hoe jonger erfgoed is, hoe recent, hoe lastiger het is om het te waarderen. Hoe jonger het erfgoed, hoe minder tijd er is geweest om het onderwerp te laten bezinken" vult Luger aan.⁷⁹ Of NFT's wel of niet tot kunst behoren is een actuele discussie.⁸⁰

Binnen het Nederlandse erfgoedveld is er een beginnende interesse in NFT's. In het museale veld kwam er in december 2021 beweging. Het Moco Museum in Amsterdam is een samenwerking aangegaan met

⁶⁹ P. Lemmens, adviseur Digitaal Erfgoed Nederland geïnterviewd door R. Kramer op 15 november 2021 via een Zoom-videogesprek.

⁷⁰ B. Boskajlon, teamleider e-strategie en architectuur bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed geïnterviewd door R. Kramer op 30 november 2021 via een Zoom-videogesprek.

⁷¹ T. Luger, senior specialist roerend erfgoed geïnterviewd door R. Kramer op 9 december 2021 via een Teams-gesprek.

⁷² T. Locke, "Jack Dorsey sells his first tweet ever as an NFT for over \$2.9 million" (versie 24 maart 2021), <https://www.cnn.com/2021/03/22/jack-dorsey-sells-his-first-tweet-ever-as-an-nft-for-over-2point9-million.html>, geraadpleegd 7 januari 2022.

⁷³ B. Boskajlon, teamleider e-strategie en architectuur bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed geïnterviewd door R. Kramer op 30 november 2021 via een Zoom-videogesprek.

⁷⁴ T. Luger, senior specialist roerend erfgoed geïnterviewd door R. Kramer op 9 december 2021 via een Teams-gesprek.

⁷⁵ Ibidem.

⁷⁶ P. Lemmens, adviseur Digitaal Erfgoed Nederland geïnterviewd door R. Kramer op 15 november 2021 via een Zoom-videogesprek.

⁷⁷ B. Boskajlon, teamleider e-strategie en architectuur bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed geïnterviewd door R. Kramer op 30 november 2021 via een Zoom-videogesprek.

⁷⁸ T. Luger, senior specialist roerend erfgoed geïnterviewd door R. Kramer op 9 december 2021 via een Teams-gesprek.

⁷⁹ Ibidem.

⁸⁰ ArtNet News, "Wikipedia editors have voted not to classify NFT's as art, sparking outrage in the crypto community" (versie 13 januari 2022), <https://news.artnet.com/market/wikipedia-editors-nft-art-classification-2060018>, geraadpleegd 19 januari 2022.

33NFT om een digitale tentoonstelling te creëren. 33NFT is een van de grootste NFT-verzamelaars ter wereld met een collectie van meer dan 1.000 NFT's. De tentoonstelling, genaamd 'The New FuTure', bestaat uit twaalf werken uit zijn collectie.⁸¹

Na afloop van het gesprek met Pepijn Lemmens werd er in december 2021 een artikel gepubliceerd over NFT's op de website van de DEN. Dit afstudeeronderzoek, 'Op de digitale weegschaal', werd hierin ook benoemd.⁸² Het beroepsproduct van dit onderzoek is een artikel, zie bijlage 9, en dient als aanvulling op het artikel van Lemmens. Het artikel van Lemmens genaamd 'Non fungible tokens (NFT) en musea: hand in digitale kunst' is opgenomen als bijlage 8.⁸³ Het artikel werd ook gedeeld door erfgoedinstelling Netwerk Digitaal Erfgoed (zie *figuur 9*).

Hoe NFT's zich verder gaan ontwikkelen is nog onbekend, zo ook in het museale veld. Daarnaast zijn de meningen van mensen over NFT's ook nog in ontwikkeling, "misschien dat ik er over een half jaar/jaar weer anders tegenaan kijk", benoemt Luger.⁸⁴ Het is afwachten hoe de waarden van NFT's vorm gaan nemen na verloop van tijd.

⁸¹ Moco Museum, "The new FuTure" (versie onbekend), <https://mocomuseum.nl/artists/nft-the-new-future/>, geraadpleegd 7 januari 2022.

⁸² P. Lemmens, "Non fungible tokens (NFT) en musea: handel in digitale kunst" (versie 22 december 2021), <https://www.den.nl/actueel/artikelen/1238/non-fungible-tokens-nft-en-musea-handel-in-digitale-kunst>, geraadpleegd 7 januari 2022.

⁸³ Ibidem.

⁸⁴ T. Luger, senior specialist roerend erfgoed geïnterviewd door R. Kramer op 9 december 2021 via een Teams-gesprek.



Netwerk Digitaal Erfgoed

2.293volgers

5 d •



Rosemarie Kramer

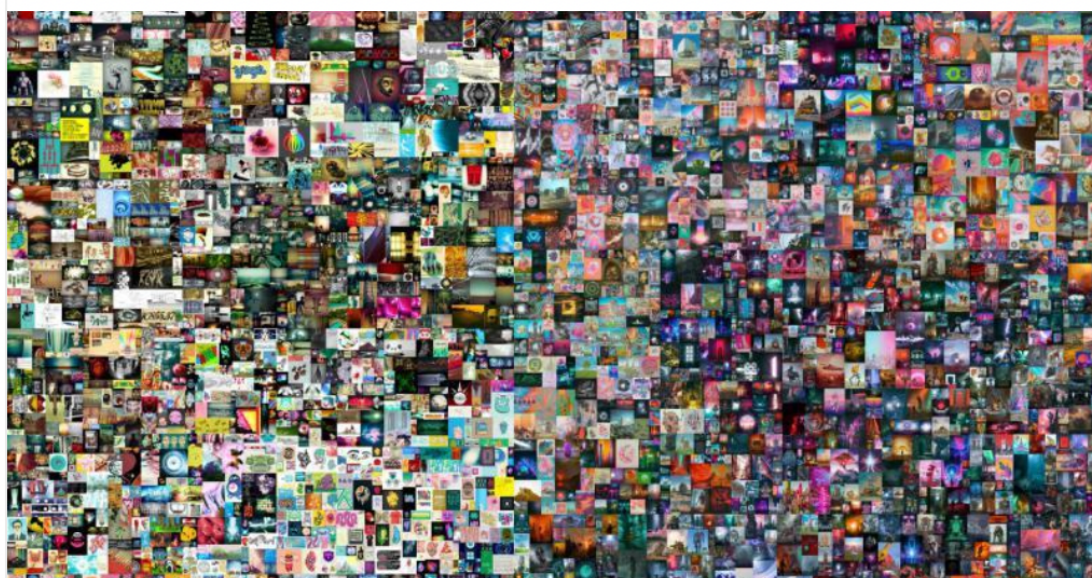
Student aan Reinwardt Academie

1 w •

Voor mijn afstudeeronderzoek bekijk ik NFT's in de museale sector. Eind januari hoop ik mijn onderzoek succesvol af te ronden. In aanloop naar mijn onderzoek is het volgende interessante artikel geschreven door [Pepijn Lemmens](#) en gepubliceerd door [DEN Kennisinstituut cultuur & digitale transformatie](#)

<https://lnkd.in/d7Ch2szK>

Bedankt [Pepijn Lemmens](#) voor het gesprek!



Non fungible tokens (NFT) en musea: handel in digitale kunst - DEN Kennisinstituut cultuur & digitale transformatie

den.nl • Leestijd: 2 min.



Interessant



Commentaar



Delen



Versturen

Figuur 9 Bericht LinkedIn Netwerk Digitaal Erfgoed

Hoofdstuk 5.0 | Conclusie: Wat zijn de waarden van een digitaal NFT-kunstwerk voor een verkopende erfgoedinstelling?

Aan de hand van de deelvragen wordt er antwoord gegeven op de hoofdvraag: Wat zijn de waarden van een digitaal NFT-kunstwerk voor een verkopende erfgoedinstelling?

Zoals beschreven hebben een aantal musea geëxperimenteerd met de acquisitie of verkoop van NFT's. Binnen dit onderzoek zijn twee acquisities bekeken, namelijk van het MAK Vienna en ICA Miami. Tevens zijn er vier verkoop-casussen bekeken van het Uffizi, de Whitworth, de Hermitage en het British Museum. Deze vier musea digitaliseerden werken uit hun collectie en verkochten deze als NFT. De registratie en authenticatie op Blockchain maakt de NFT uniek digitaal materiaal wat het waarde geeft en interessant maakt.⁸⁵

Om de waarden van NFT's voor erfgoedinstellingen te bepalen werden twee casussen, het ICA Miami en het Uffizi, naast het waarderingsformulier van *Op de museale weegschaal* gelegd.

De NFT's zijn onderdeel van onderzoek en worden tentoongesteld, zowel in de fysieke wereld als in online tentoonstellingen. Volgens de waarderingsmethodiek *Op de museale weegschaal*, sluit dit aan bij de gebruikswaarde en specifiek de museale-criteria. Naast de museale-criteria spelen NFT's ook in op een andere gebruikswaarde, namelijk het economische-criteria uit het waarderingsformulier. Drie verkopende musea (de Hermitage, het Uffizi en het British Museum) keren, als reactie op de COVID-19 pandemie, naar digitale middelen om het publiek thuis te bereiken. Digitale middelen worden gebruikt om een breed publiek te bereiken en om (online) bezoekers te genereren. NFT's zijn een manier om nieuw en jonger publiek aan te trekken.⁸⁶

Vastgesteld is dat NFT's in sommige gevallen voor grote bedragen worden verkocht. Wat een ansichtkaart uit de museumwinkel is voor de gemiddelde bezoeker zou een NFT kunnen zijn voor de rijke kunstliefhebber.⁸⁷ De opbrengst van NFT's zijn extra inkomsten voor de instelling.⁸⁸ Denk hierbij aan de verkoop van het Uffizi wat 70.000 opleverde en de verkopen van de Hermitage wel ruim 390.000 euro opbrachten.⁸⁹ NFT-verkopen hebben voor de genoemde musea dus duidelijk een grote financiële meerwaarde en een hoge economische waarde in het waarderingsformulier.

Op artistiek vlak is er een verschil in waardering waargenomen. De CryptoPunk werd hoog gewaardeerd als origineel digitaal geboren object, terwijl de Doni Tondo-NFT lager werd gewaardeerd omdat het een reproductie betreft, een digitalisering van het originele fysieke werk. Het roept de vraag op waar we precies naar kijken bij de waardering van NFT's, hoe we kunnen omgaan met de verschillen in type object en de invloed hiervan op de waardering.

Om tot cultureel erfgoed gerekend te kunnen worden, moet volgens de waarderingsmethodiek het object aan minstens één cultuur-historisch kenmerk voldoen.⁹⁰ Beide NFT's voldeden aan de cultuurhistorische-kenmerken historisch, artistiek en informatief. Hiermee zouden NFT's gerekend kunnen worden tot cultureel erfgoed.

Samengevat voldoen NFT's aan de museale, economische, historische, artistieke en informatieve criteria volgens het waarderingsformulier. NFT's zijn onderdeel van experiment, tentoonstellingen en onderzoek (gebruikswaarde). Voor een verkopende instelling hebben NFT's een grote economische meerwaarde (publieksbereik en financieel).

Musea proberen hun plek te vinden in de NFT-ontwikkeling. Op dit moment is het moeilijk te voorspellen hoe NFT's zich verder zullen ontwikkelen in de erfgoedsector en wat dit eventueel verder teweegbrengt voor erfgoedinstellingen.

⁸⁵ P. Raftopoulou, e.a., *Crypto collectibles, museum funding and OpenGLAM: Challenges, opportunities and the potential of non-fungible tokens (NFT's)*. (Basel, 2021), 7. <https://www.mdpi.com/2076-3417/11/21/9931/pdf>, geraadpleegd 12 januari 2022.

⁸⁶ S. Escalante-De Mattei, "British Museum to Sell NFT's of Hokusai Works, Including 'The Great Wave'" (versie 28 september 2021), <https://www.artnews.com/art-news/news/british-museum-hokusai-nfts-1234604998/>, geraadpleegd 12 januari 2022.

⁸⁷ A. Hosch, "The Uffizi Gallery proves NFT's are profitable, but will they last?" (versie 25 oktober 2021), <https://nyunews.com/arts/abroad/2021/10/25/uffizi-gallery-nfts/>, geraadpleegd 12 januari 2022.

⁸⁸ Artnet News, "The Uffizi Gallery just sold a Michelangelo NFT for \$170,000, and now is quickly minting more masterpieces from its collection" (versie 14 mei 2021), <https://news.artnet.com/art-world/uffizi-gallery-michelangelo-botticelli-nfts-1969045>, geraadpleegd 12 januari 2022.

⁸⁹ L. Facco, *Save the Artistic Heritage*. (Milaan, 2018), 2.

⁹⁰ https://res.cloudinary.com/cinello/raw/upload/q_auto,f_auto/v1594132160/pdf/fizihpjt1joeyiklrjk.pdf, geraadpleegd 12 januari 2022.

⁹⁰ Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, *Op de museale weegschaal. Collectiewaardering in zes stappen*. (Amersfoort, 2013), 4. https://www.cultureelerfgoed.nl/binaries/cultureelerfgoed/documenten/publicaties/2013/01/01/op-de-museale-weegschaal-collectiewaardering-in-zes-stappen/versloot_2013_op_de_museale_weegschaal.pdf, 12 januari 2022.

5.1 | Aanbevelingen

Het onderzoek wijst uit dat NFT's voor een verkopende instelling meerdere voordelen heeft. Het zorgt voor een groter publieksbereik, het is een mogelijkheid voor experiment en onderzoek en ten slotte heeft het een grote financiële meerwaarde. Er werd gekeken naar *Op de museale weegschaal* en daaruit bleken NFT's een hoge historische waarde te hebben. Aan de hand van de methodiek en de waarderingscriteria is te stellen dat NFT's behoren tot erfgoed.

Vanuit de hoofdvraag zijn binnen dit onderzoek alleen de voordelen en de waarde besproken. Om deze reden wordt aanbevolen om nader onderzoek te doen naar de minpunten, discussiepunten en risico's van NFT's binnen de erfgoedsector.

Ten slotte wordt aanbevolen om de publicatie *Op de museale weegschaal* te herzien en nader onderzoek te doen naar de methodiek in combinatie met digitaal erfgoed. Uit eigen ervaring vanuit hoofdstuk 3 bleek het criterium 'toestand' lastig samen te gaan met digitale objecten. Nader onderzoek zou interessant kunnen zijn om te kijken hoe digitale objecten op de weegschaal kunnen passen en welke criteria hier beter aan te pas zouden komen.

In hoofdstuk 3 kwam ook naar voren dat er verschillende soorten NFT's zijn, hierbij ging het specifiek om een digitaal geboren NFT en een NFT van een reproductie. Nader onderzoek over de verschillen en hoe deze verschillen in waardering zou een waardevolle toevoeging kunnen zijn. Naast het vergelijken van verschillende NFT's kan het ook interessant zijn om af te wegen hoe een fysieke reproductie verschilt van een reproductie-NFT.

Bronnenlijst

Afbeeldingen

Christie's tweet over Everydays: The First 5000 Days screenshot, gemaakt door: Rosemarie Kramer (14 januari 2022), https://twitter.com/ChristiesInc/status/1361670588608176128?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etwetembed%7Ctwterm%5E1361670588608176128%7Ctwgr%5E%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Fwww.theverge.com%2F2021%2F3%2F11%2F22325054%2Fbeeples-christies-nft-sale-cost-everydays-69-million.

Beeple, *Everydays: The First 5000 Days* (2021), afkomstig uit: Christie's, (versie onbekend), https://www.christies.com/features/Monumental-collage-by-Beeple-is-first-purely-digital-artwork-NFT-to-come-to-auction-11510-7.aspx?sc_lang=en.

Rafaël Rozendaal screenshot, *muchbetterthanthis.com* (2006), gemaakt door: Rosemarie Kramer, (3 januari 2022), <http://www.muchbetterthanthis.com>.

Celestial Hermitage, *Etherial Aether virtuele galerij screenshot 1* (2021), gemaakt door: Rosemarie Kramer, (11 november 2021), <https://celestialhermitage.ru/en/>.

Celestial Hermitage, *Etherial Aether virtuele galerij screenshot 2* (2021), gemaakt door: Rosemarie Kramer, (11 november 2021), <https://celestialhermitage.ru/en/>.

Harm van den Dorpel, *Event Listeners* (2015), afkomstig uit: Harm van den Dorpel, (versie onbekend), <https://v1.left.gallery/eventlisteners-preview/>.

Larva Labs, *CryptoPunk 5293* (2017), afkomstig uit: Larva Labs, (versie onbekend), <https://www.larvalabs.com/public/images/cryptopunks/punks.png>.

Michelangelo Buonarroti, *Doni Tondo* (1505), afkomstig uit: Galleria degli Uffizi, (versie onbekend), <https://images.uffizi.it/production/attachments/1506337144913089-Michelangelo-tondo-doni-principale.png?ixlib=rails-2.1.3&w=1200&h=800&fit=clip&crop=center&fm=gjpg&auto=compress>.

Netwerk Digitaal Erfgoed LinkedIn bericht screenshot, gemaakt door: Rosemarie Kramer, (30 december 2021), <https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:6882068499280228352/>.

Interviews

Boskaljon, B. teamleider e-strategie en architectuur bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed geïnterviewd door Kramer, R. op 30 november 2021 via een Zoom-videogesprek.

Dekker, A. coördinator MA Archival and Information Studies en professor Cultural Analysis aan de UvA geïnterviewd door Kramer, R. op 16 november 2021 tijdens haar bezoek aan de UvA BG2.

Lemmens, P. adviseur Digitaal Erfgoed Nederland geïnterviewd door Kramer, R. op 15 november 2021 via een Zoom-videogesprek.

Luger, T. senior specialist roerend erfgoed geïnterviewd door Kramer, R. op 9 december 2021 via een Teams-gesprek.

Snijder, P. full time creative bij GoSpooky en (digitaal NFT-) kunstenaar geïnterviewd door Kramer, R. op 8 december 2021 via een Whatsapp-gesprek.

Literatuur

Artnet News, "The Uffizi Gallery just sold a Michelangelo NFT for \$170,000, and now is quickly minting more masterpieces from its collection" (versie 14 mei 2021). <https://news.artnet.com/art-world/uffizi-gallery-michelangelo-botticelli-nfts-1969045>.

Artnet News, "Wikipedia editors have voted not to classify NFT's as art, sparking outrage in the crypto community" (versie 13 januari 2022). <https://news.artnet.com/market/wikipedia-editors-nft-art-classification-2060018>.

ARTnews, "Smithsonian African art museum gets new director, ICA Miami acquires CryptoPunk NFT, and more: morning links for July 7 2021" (versie 7 juli 2021). <https://www.artnews.com/art-news/news/smithsonian-african-art-museum-new-director-ica-miami-cryptopunk-nft-morning-links-1234597915/>.

Binance, "The State Hermitage Museum NFT's" (versie onbekend). <https://www.binance.com/en/nft/events/winterpalace>.

Brown, K., "How do you bring a historic museum into the future? The Uffizi's director s trying everything from bicycle paths to TikTok" (versie 11 maart 2021). <https://news.artnet.com/art-world/eike-schmidt-interview-1950305>.

Burgering, C., "Blockchain: wat is het?" (versie 16 december 2020). <https://www.consumentenbond.nl/veilig-internetten/blockchain>.

Christie's, "Beeple's opus" (versie onbekend). https://www.christies.com/features/Monumental-collage-by-Beeple-is-first-purely-digital-artwork-NFT-to-come-to-auction-11510-7.aspx?sc_lang=en.

Digitaal Erfgoed Nederland, *Woordenboek voor het digitaal erfgoed*. Den Haag, 2008. <https://www.den.nl/uploads/60cb489f015ff515dbbbb3ee6dcffc7fa1c270f9d24d.pdf>

Douglas, J., "ERC-721 Non-fungible token standard" (versie 2 december 2021). <https://ethereum.org/en/developers/docs/standards/tokens/erc-721/>.

Duursma, J., "Wat is NFT?", Jarno (blog), (versie onbekend), <https://jarnoduursma.nl/blog/wat-is-nft/>.

Escalante-De Mattei, S. "British Museum to Sell NFT's of Hokusai Works, Including 'The Great Wave'" (versie 28 september 2021). <https://www.artnews.com/art-news/news/british-museum-hokusai-nfts-1234604998/>.

Ethereum, "Non-fungible tokens (NFT)" (versie onbekend). <https://ethereum.org/en/nft/>.

Facco, L., *Save the Artistic Heritage*. Milaan, 2018. (https://res.cloudinary.com/cinello/raw/upload/q_auto,f_auto/v1594132160/pdf/fizihpjty1joeyiklrjk.pdf)

Florence Museum, "Uffizi Gallery tickets" (versie onbekend). <https://www.florence-museum.com/uffizi-gallery-tickets.php>.

Hosch, A., "The Uffizi Gallery proves NFT's are profitable, but will they last?" (versie 25 oktober 2021). <https://nyunews.com/arts/abroad/2021/10/25/uffizi-gallery-nfts/>.

Howard, L., "Rafaël Rozendaal on how digital art is always with you" (versie 17 maart 2021). <https://foundation.app/blog/rafael-rozendaal>.

Institute of Contemporary Art, Miami, "About" (versie onbekend). <https://icamiami.org/about/>.

Institute of Contemporary Art, Miami, "Collection" (versie onbekend). <https://icamiami.org/collection/>.

Institute of Contemporary Art, Miami, *Institute of Contemporary Art, Miami acquires CryptoPunk NFT through major gift from trustee Eduardo Burillo*. Miami, 2021. <https://newsroom.resnicow.com/download/1051074/icamiamicryptopunksacquisitionpressrelease.pdf>

La Repubblica, 'Il futuro dell'arte e dei musei fra social e NFT: il caso degli Uffizi', 37:10, (21 juni 2021), <https://video.repubblica.it/tecnologia/talk/techtalk-con-eike-schmidt-direttore-degli-uffizi-il-futuro-dell-arte-e-dei-musei-fra-social-e-nft/389905/390622>.

LaCollection, "Frequently asked questions" (versie onbekend). <https://lacollection.io/faq>.

LaCollection, "NFT platform certified by the British Museum" (versie onbekend). <https://lacollection.io>.

Lemmens, P., "Non fungible tokens (NFT) en musea: handel in digitale kunst" (versie 22 december 2021). <https://www.den.nl/actueel/artikelen/1238/non-fungible-tokens-nft-en-musea-handel-in-digitale-kunst>.

Lu, F., "A historical marker": How ICA Miami is thinking about NFT's" (versie 22 juli 2021). <https://jingculturecommerce.com/ica-miami-nft-alex-gartenfeld/>.

Lu, F., "ICA Miami acquires a CryptoPunk, its first-ever NFT" (versie 7 juli 2022). <https://jingculturecommerce.com/ica-miami-cryptopunk-nft-acquisition/>.

MAK Vienna, *MAK purchases digital art work by Harm van den Dorpel with Bitcoin*. Wenen, 2015. https://www.mak.at/jart/prj3/mak/data/uploads/downloads/presse/2015/Harm_van_Dorpel_e.pdf

Moco Museum, "The new FuTure" (versie onbekend). <https://mocomuseum.nl/artists/nft-the-new-future/>.

N26, "What is an NFT and should you invest in them?" (versie 15 november 2021). <https://n26.com/en-eu/blog/what-is-an-nft>.

Nambiampurath, R., "Where to buy NFT's: the top 11 NFT marketplaces" (versie 18 december 2021). <https://beincrypto.com/learn/where-to-buy-nft/>.

Raad voor Cultuur, *Selectie, een kwestie van waardering. Verzameladvies 3 2009-2012*. Den Haag, 2013. http://www.cultuur.nl/Upload/Docs/2013/Verzameladvies_3.pdf

Raftopoulou, P., e.a., *Crypto collectibles, museum funding and OpenGLAM: Challenges, opportunities and the potential of non-fungible tokens (NFT's)*. Basel, 2021. <https://www.mdpi.com/2076-3417/11/21/9931/pdf>

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, "Op de museale weegschaal: collectiewaardering in zes stappen" (versie onbekend). <https://www.cultureelerfgoed.nl/publicaties/publicaties/2013/01/01/op-de-museale-weegschaal-collectiewaardering-in-zes-stappen>.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, *Op de museale weegschaal. Collectiewaardering in zes stappen*. Amersfoort, 2013. https://www.cultureelerfgoed.nl/binaries/cultureelerfgoed/documenten/publicaties/2013/01/01/op-de-museale-weegschaal-collectiewaardering-in-zes-stappen/versloot_2013_op_de_museale_weegschaal.pdf

RTL Nieuws, "Dit digitale plaatje kostte kunstliefhebber 60 miljoen euro (maar is hier gratis te zien)" (versie 12 maart 2021). <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/buitenland/artikel/5219442/60-miljoen-everydays-first-5000-days-plaatje-computer-nft>.

The British Museum, "Visiting as a member: Hokusai – The Great Picture Book of Everything" (versie onbekend). <https://www.britishmuseum.org/membership/visiting-as-a-member/hokusai-great-picture-book-everything>.

The State Hermitage Museum, "Mikhail Piotrovsky took part in the session "Is the New Normal a Temporary or Permanent Phenomenon?" at SPIEF'21" (versie 4 juni 2021). https://www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/news/news-item!/ut/p/z1/pZJNb8lWdIb_yjhwrOykaVOOEuKyhhirlPmUpU2IE5t-FhE9_MXNk077AON5RA5iq3Hfv2ChCVInR_rKjf1VueNfafSz6ZC-MQdYhyN0UcRIZ2KCXWj0ldHkCABXUGqm1O4K-oSUsZxHXj5ymEIYQ7jg9JZMY85HnLulWs1KBk7ZRfa7MwG0o06tLXJK3WldB-LrTZKzmz5q1T1_3BQpeY8zQnlGCSzO9SbtN_5wBNp6eS4ltQj-icCEhSiC-R3ht4zgmMLiWksOEr09tFat-R8VGH0hRdRtR1iIMBsGbEox8b4jLLaTbJaE97b2MuXPQPk_x4rfZP1IMdZV9dN-L4V1wGnXLwaWF1lg17aB2zpLdNL42HUPozabhK7XVKLXewXb57iR/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?lng=nl.

The State Hermitage Museum, "Results of the "Your token is kept in the Hermitage" auction" (versie 8 september 2021). https://www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/news/news-item!/ut/p/z1/pZJNb8lwDlb_yjhwrOyKSVuOUdcVwRhirlPmUnUhKp3a8LG17ucvME077AON5RA5iq3Hfv2ChCVIUx7qqrT1xpSNe-cyKKZCBMSPcZSOMUCRlp2KCfXTJIBHkCAbU0FummO4VfUKcsZXLCh97ikeEI9FyL1SK-1xpSjIT4RxGO2MnZr15Cv9b6tbVnpK236qDbGamP7aHT38nFTpOQ9LsggLCiBxbnepPvGH45AVy_PpeQOEX4iMGMJimh-R8JbRnBMYXGodQeZ2exbp9b8jwoMvxDSm_TaDTGYxRGbUsz4d4RFPCImWXLvai9T_gw0_OdYo5OsvyzGuap-3u2kcA447vrVwvliC2zbNvJbb4lePjp03cOwLSaJz5tK9HpvSW6kmQ!!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?Ing=nl.

The State Hermitage Museum, "Tokenized art from The State Hermitage Museum, including Leonardo da Vinci, will be featured on the Binance NFT marketplace" (versie 26 juli 2021). https://www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/news/news-item!/ut/p/z1/pZLLboMwEEV_pVlkiWZsCl-IIVKipClKUwp4gxywCBU4j1rQz6_Tquqij6ipF9ZYntGZuXOBQwZcib6phW52SrTmnXO3iBlziT3FebRAF1mENGZLakehC4_Agbeqhlly1p3BfNhXkpahKJBItndgbyyGbyvI94Vk2pcL2g0C6TnDKLpXe6y3kW3nsGi1qeSXVG Mud0ILpMS05PH_cFCI5jwviegUlkJ7rjZtv_OEwNPX8XEpuEN4nAhMnROav74h36xBcUEj7Rg6QqN2xM2qt_6jA7AshuomuzRDBauo7McVk8h0hnS6LVRLeM9rLID8D9f451vxN1I8WY1zVPB0OnBkHnHb9oiG7yAL7rvPtzsrQyuf9MDzMumI22pO2ZqPRK4zssAw!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?Ing=nl.

The Whitworth, "The Ancient Days NFT" (versie onbekend). <https://whitworth.vastari.com/theancientofdaysnft>.

The Whitworth, *The Whitworth launches the first Museum-accredited NFT for an exhibition, for sale for social benefit*. Manchester, 2021. <https://documents.manchester.ac.uk/display.aspx?DocID=56087>

Whiddington, R., "NFT platform LaCollection launches with a partnership with The British Museum" (versie 30 september 2021). <https://jingculturecommerce.com/lacollection-british-museum/>.

Bijlagen

Bijlage 1.0 | Overzicht NFT's en musea

Museum	Soort	Periode	Database en verkoopplatform	Zeldzaamheid
The Austrian Museum of Applied Arts	Acquisitie → aankoop	April 2015		1/1
Galleria degli Uffizi	Verkoop	December 2020	Ethereum database, direct via Cinello	1/1 DAW edition via Cinello
The Whitworth	Verkoop	Juli 2021	Tezos database, verkoopplatform Hic et Nunc	52 edities (editie van 50 met twee exemplaren voor het museum zelf)
Institute of Contemporary Art, Miami	Acquisitie → gift	Juli 2021		1/1
The State Hermitage	Verkoop	September 2021	Verkoopplatform Binance	2/2
The British Museum	Verkoop	Oktober 2021	Ethereum database, verkoopplatform LaCollection	Ultra rare: #2 edities Super rare: #10 edities Rare: #100 edities Limited: #1000 edities Common: #10000 edities

Binnen de reflectie wordt er antwoord gegeven op de volgende vragen:

- Wat is er vernieuwend aan het onderzoek?
- Wat kon er beter?
- Wie heeft baat bij de resultaten?
- Hoe wordt die doelgroep bereikt?

|Het onderzoek

Het gebruik, de verkoop en de acquisitie van NFT's zijn in de museale sector een nieuwe ontwikkeling. Op internationaal niveau zijn er verschillende voorbeelden te noemen. In het Nederlandse erfgoedveld kan er gezegd worden dat NFT's opkomend zijn, met de tentoonstelling van het Moco Museum als voorbeeld. In het Nederlandse erfgoedveld worden NFT's nog weinig besproken. In december 2021 is er door Digitaal Erfgoed Nederland een artikel geplaatst over NFT's, waar dit onderzoek ook in wordt genoemd en waarvoor ik ben geïnterviewd over mijn kennis van het onderwerp. Het toont aan dat er een beginnende interesse is. Het artikel van Lemmens genaamd 'Non fungible tokens (NFT) en musea: hand in digitale kunst' is opgenomen als bijlage 8.

|Verbetering

Wat er beter kon is dat er naar mijn mening meer diversiteit in bronnen had mogen zijn. Op dit moment zijn er vooral web artikelen gebruikt, omdat deze veel informatie bevatte over het onderwerp. Het kan ook liggen aan de actualiteit van het onderwerp, dat er helaas nog weinig verschillende bronnen over musea en NFT's te vinden zijn. In het vooronderzoek kwam ik eerst de casussen van het Uffizi en de Hermitage tegen. Hierdoor werd mijn interesse in het onderwerp opgewekt en besloot ik hier mee door te gaan. Qua onderzoek vond ik het lastig om zoekwoorden te bedenken, de meest gebruikte combinatie was 'NFT museum'. Over NFT's is veel informatie te vinden, over musea los ook. De combinatie was soms moeilijker te vinden.

Als ik iets kon veranderen had ik ook meer tijd ingepland om hoofdstuk 3 na afloop te bespreken met iemand van de Rijksdienst van het Cultureel Erfgoed, bijvoorbeeld Tessa Luger. Hier heb ik niet genoeg tijd voor uitgetrokken, maar zou een interessante toevoeging zijn geweest.

Hoofdstuk 3 was een experimenteel hoofdstuk waarbij twee NFT-casussen naast het waarderingsformulier werden gelegd. Het betreft de casus van het ICA Miami en het Uffizi. Er is hiervoor gekozen omdat het twee verschillende NFT's zijn: het ICA Miami heeft een digitaal geboren werk en die van het Uffizi is een reproductie van een bestaand fysiek. Daarnaast is betreft het ICA Miami een acquisitie en het Uffizi een verkoop. Ik wilde bekijken hoe deze verschillend zouden afwegen. Dit concept zou ik verder uitgewerkt hebben met meer casussen, en bijvoorbeeld een fysieke reproductie om te kijken of hier verschillen in zitten. Het roept de vraag op waarernaar wordt bekeken bij een NFT, de NFT zelf of ook naar het werk waar bijvoorbeeld de reproductie van is gemaakt. Dit vind ik een interessant concept waar ik meer onderzoek naar zou willen doen.

In hoofdstuk 4 ga ik in gesprek met twee erfgoedinstellingen, de DEN en het RCE. Ik sprak hiervoor met Pepijn Lemmens, Bart Boskaljon en Tessa Luger. Ik wilde graag ook in gesprek gaan met musea, musea die wel met NFT's bezig zijn en ook niet. Er zijn meerdere erfgoedinstellingen benaderd maar helaas is het niet gelukt om een gesprek te regelen. Dit zou wel een waardevolle toevoeging geweest zijn en zou ik in verder onderzoek opnieuw willen proberen.

In de loop van het onderzoek worden er 'hardop' meerdere vragen gesteld. Enkele voorbeelden zijn:

- Origineel digitaal of originele reproductie
- Zijn NFT's wel te zien als kunst?
- Zijn NFT's erfgoed of niet?

Dit zijn allen discussiepunten die ik verder zou willen bekijken en verder onderzoek naar wil doen.

|Doelgroep en verantwoording beroepsproduct

Na afloop van het gesprek met Pepijn Lemmens werd er, zoals eerder genoemd, een artikel gepubliceerd over NFT's op de website van DEN. Dit afstudeeronderzoek, 'Op de digitale weegschaal', werd hierin ook benoemd. Het beroepsproduct van dit onderzoek neemt de vorm van een artikelen dient als aanvulling op het artikel van Lemmens.

De doelgroep van dit onderzoek en beroepsproduct zijn mensen in het Nederlandse erfgoedveld. Het doel van het onderzoek is om informatie te bieden over NFT's in de erfgoedsector en om deze ontwikkeling te bespreken. Belangrijk hierbij zijn de meerwaarde en de waarden van NFT's voor erfgoedinstellingen. Mensen in het Nederlandse erfgoedveld die meer willen weten over NFT's, de casussen van NFT's en musea en de meerwaarde en waarden ervan hebben baat bij dit onderzoek.

Het onderzoek en de resultaten bereiken de doelgroep aan de hand van een artikel. Dit artikel is opgenomen als bijlage 9. Het doel van het beroepsproduct is om de beoogde doelgroep aan te spreken, te informeren en nieuwsgierig te maken. Het onderzoek riep bij mij vraagstukken op die (nog) niet beantwoord konden worden. In het artikel komen deze vraagstukken ook naar boven. Het doel is om de lezer nieuwsgierig te maken en aan het denken te zetten.

Bijlage 3.0 | Waarderingsformulier ICA Miami

	Criteria	Hulpvragen	Laag	Gemiddeld	Hoog
Kenmerken	Toestand (staat, conditie, intactheid, materiële authenticiteit, materiële integriteit)	Verkeert object/collectie in goede toestand, is het compleet, is het de originele toestand, is het geschikt voor gebruik?		✖	
	Ensemble (compleetheid, eenheid, samenhang, conceptuele integriteit, conceptuele authenticiteit, contextuele authenticiteit)	Bestaat object/collectie uit onderdelen die samen een geheel vormen? Hoe? Is dat geheel compleet?		✖	
	Herkomst (documentatie, levensverhaal, biografie, bron, provenance, pedigree)	Is de herkomst van object/collectie bekend, gedocumenteerd, betrouwbaar?		✖	✖
	Zeldzaamheid en representatie (uniciteit, voorbeeldwaarde, prototype, type-exemplaar)	Is object/collectie uniek, in de wereld, in het land, binnen de collectie? Is het in hoge mate representatief voor een bepaalde periode, plaats, stijl, stroming, gebruik, thema, gemeenschap?			✖
Cultuurhistorisch	Historisch (biografisch, sociaal-historisch, natuur-historisch, techniekhistorisch, wetenschapshistorisch)	Is er een associatie met een bepaalde persoon, groep, gebeurtenis, plaats, activiteit in het verleden? Is er een associatie met een bepaalde periode, proces, thema, ontwikkeling, tijdsbeeld of levensstijl?			✖
	Artistiek (kunsthistorisch, architectuurhistorisch, ontwerp, vakmanschap, makelij, decoratie)	Is object/collectie bijzonder om zijn ontwerp, concept, uitvoering, vormgeving, techniek, creativiteit? Is het een representant van een bepaalde stijl, stroming, kunstenaar?		✖	✖
	Informatief (studie, onderzoek, wetenschap, documentatie, referentie, getuigenis, archief)	Wordt object/collectie bewaard vanwege de informatie die het bevat en kan die worden bestudeerd?		✖	
Sociaal-maatschappelijk	Maatschappelijk (sociaal, spiritueel, religieus, politiek, symbool, gemeenschap, identiteit)	Vervult object/collectie een functie voor een bepaalde groep of gemeenschap in het hier en nu? Zijn er groepen die nu een bijzondere band met het object hebben? Heeft het een actuele, sociale, religieuze, politieke, maatschappelijke betekenis? Is het object bepalend voor de identiteit van een groep op dit moment?		✖	
	Beleving (emotie, zintuiglijk, esthetisch, associatief)	Wekt object/collectie een bepaalde collectieve beleving op? Ademt het een bepaalde sfeer uit, roept het emoties op? Speelt het op een bepaalde manier in op de zintuigen?		✖	
Gebruik	Museaal (presentatie, educatie, onderzoek)	Wordt object/collectie op dit moment gebruikt voor presentatie, educatie, onderzoek? Speelt het een bijzondere rol in de tentoonstelling? Wordt erover gepubliceerd?		✖	✖
	Economisch (bedrijfskapitaal, financieel, pr, spin-off, toeristisch, reputatie)	Genereert object/collectie inkomsten voor de organisatie? Trekt het bezoekers? Is het bepalend voor de bekendheid en reputatie van de organisatie?		✖	

Test 1.0 | Institute of Contemporary Art, Miami (ICA Miami)

De collectie en NFT

De collectie van ICA Miami belicht belangrijke kunstwerken van onze tijd.⁹¹ Het ICA Miami promoot aan de hand van de collectie het continue experimenteren in de hedendaagse kunst. Het doel is om hiermee publieke waardering en begrip te bevorderen voor hedendaagse innovatieve kunst.⁹² In juli 2021 wordt de NFT 'CryptoPunk 5293' toegevoegd aan de collectie van het museum.⁹³ Meer informatie over de acquisitie is te vinden in paragraaf 2.5. CryptoPunk 5293 wordt in test 1.0 naast de waarden van het waarderingsformulier van *Op de museale weegschaal* gelegd.

⁹¹ Institute of Contemporary Art, Miami, "Collection" (versie onbekend), <https://icami.org/collection/>, geraadpleegd 11 januari 2022.

⁹² Institute of Contemporary Art, Miami, "About" (versie onbekend), <https://icami.org/about/>, geraadpleegd 11 januari 2022.

⁹³ Institute of Contemporary Art, Miami, *Institute of Contemporary Art, Miami acquires CryptoPunk NFT through major gift from trustee Eduardo Burillo*. (Miami, 2021), 1. <https://newsroom.resnicow.com/download/1051074/icamiamicryptopunksacquisitionpressrelease.pdf>, geraadpleegd 11 januari 2022.

Bijlage 4.0 | Waarderingsformulier Uffizi Gallery

	Criteria	Hulpvragen	Laag	Gemiddeld	Hoog
Kenmerken	Toestand (staat, conditie, intactheid, materiële authenticiteit, materiële integriteit)	Verkeert object/collectie in goede toestand, is het compleet, is het de originele toestand, is het geschikt voor gebruik?		✖	
	Ensemble (compleetheid, eenheid, samenhang, conceptuele integriteit, conceptuele authenticiteit, contextuele authenticiteit)	Bestaat object/collectie uit onderdelen die samen een geheel vormen? Hoe? Is dat geheel compleet?		✖	
	Herkomst (documentatie, levensverhaal, biografie, bron, provenance, pedigree)	Is de herkomst van object/collectie bekend, gedocumenteerd, betrouwbaar?		✖	✖
	Zeldzaamheid en representatie (uniciteit, voorbeeldwaarde, prototype, type-exemplaar)	Is object/collectie uniek, in de wereld, in het land, binnen de collectie? Is het in hoge mate representatief voor een bepaalde periode, plaats, stijl, stroming, gebruik, thema, gemeenschap?			✖
Cultuurhistorisch	Historisch (biografisch, sociaal-historisch, natuur-historisch, techniekhistorisch, wetenschapshistorisch)	Is er een associatie met een bepaalde persoon, groep, gebeurtenis, plaats, activiteit in het verleden? Is er een associatie met een bepaalde periode, proces, thema, ontwikkeling, tijdsbeeld of levensstijl?			✖
	Artistiek (kunsthistorisch, architectuurhistorisch, ontwerp, vakmanschap, makelij, decoratie)	Is object/collectie bijzonder om zijn ontwerp, concept, uitvoering, vormgeving, techniek, creativiteit? Is het een representant van een bepaalde stijl, stroming, kunstenaar?	✖	✖	
	Informatief (studie, onderzoek, wetenschap, documentatie, referentie, getuigenis, archief)	Wordt object/collectie bewaard vanwege de informatie die het bevat en kan die worden bestudeerd?		✖	
Sociaal-maatschappelijk	Maatschappelijk (sociaal, spiritueel, religieus, politiek, symbool, gemeenschap, identiteit)	Vervult object/collectie een functie voor een bepaalde groep of gemeenschap in het hier en nu? Zijn er groepen die nu een bijzondere band met het object hebben? Heeft het een actuele, sociale, religieuze, politieke, maatschappelijke betekenis? Is het object bepalend voor de identiteit van een groep op dit moment?		✖	
	Beleving (emotie, zintuiglijk, esthetisch, associatief)	Wekt object/collectie een bepaalde collectieve beleving op? Ademt het een bepaalde sfeer uit, roept het emoties op? Speelt het op een bepaalde manier in op de zintuigen?		✖	
Gebruik	Museaal (presentatie, educatie, onderzoek)	Wordt object/collectie op dit moment gebruikt voor presentatie, educatie, onderzoek? Speelt het een bijzondere rol in de tentoonstelling? Wordt erover gepubliceerd?	✖		
	Economisch (bedrijfskapitaal, financieel, pr, spin-off, toeristisch, reputatie)	Genereert object/collectie inkomsten voor de organisatie? Trekt het bezoekers? Is het bepalend voor de bekendheid en reputatie van de organisatie?			✖

Test 2.0 | Galleria degli Uffizi

De collectie en NFT

Het Uffizi beheert een van de oudste en bekendste kunstcollecties ter wereld. De collectie dateert van de 13^e tot de 18^e eeuw en omvat schilderijen van bekende schilders zoals Leonardo da Vinci, Botticelli en Michelangelo.⁹⁴ In december 2020 verkoopt het Uffizi een NFT van de digitalisatie van het schilderij 'Doni Tondo'.⁹⁵ Meer informatie over de verkoop is te vinden in paragraaf 2.5. De NFT van Doni Tondo wordt in test 2.0 naast de waarden van het waarderingsformulier van *Op de museale weegschaal* gelegd.

⁹⁴ Florence Museum, "Uffizi Gallery tickets" (versie onbekend), <https://www.florence-museum.com/uffizi-gallery-tickets.php>, geraadpleegd 11 januari 2022.

⁹⁵ La Repubblica, 'Il futuro dell'arte e dei musei fra social e NFT: il caso degli Uffizi', 37:10, (21 juni 2021), <https://video.repubblica.it/tecnologia/talk/techtalk-con-eike-schmidt-direttore-degli-uffizi-il-futuro-dell-arte-e-dei-musei-fra-social-e-nft/389905/390622>.

Bijlage 5.0 | Tabellen waarden ICA Miami en het Uffizi

Test 1.0 | Institute of Contemporary Art, Miami (ICA Miami)

	Criteria	Definiëring	Argumentatie
Kenmerken	Toestand	Gemiddeld	Geen bijzonderheden
	Ensemble	Gemiddeld	Onderdeel van een serie van 10.000 CryptoPunks, het museum verwierf er één
	Herkomst	Gemiddeld/ hoog	Herkomst is bekend en traceerbaar via de Blockchain
	Zeldzaamheid	Hoog	1/1, er is maar één CryptoPunk 5293
Cultuur- historisch	Historisch	Hoog	Eén van de eerste NFT's in een museale collectie
	Artistiek	Hoog	CryptoPunks waren een van de eerste crypto-art series. Daarnaast zijn het originele digitale kunstwerken, en geen digitalisatie van een fysiek werk
	Informatief	Gemiddeld	Geen bijzonderheden
Sociaal- maatschappelijk	Maatschappelijk	Gemiddeld	Geen bijzonderheden
	Beleving	Gemiddeld	Geen bijzonderheden
Gebruik	Museaal	Gemiddeld/ Hoog	Eén van de eerste NFT's in een museale collectie, en onderdeel geweest van tentoonstelling
	Economisch	Gemiddeld	Geen bijzonderheden

Test 2.0 | Galleria degli Uffizi

	Criteria	Definiëring	Argumentatie
Kenmerken	Toestand	Gemiddeld	Geen bijzonderheden
	Ensemble	Gemiddeld	Geen bijzonderheden
	Herkomst	Gemiddeld/ hoog	Herkomst is bekend en traceerbaar via de Blockchain
	Zeldzaamheid	Hoog	1/1, er is maar één NFT van 'Doni Tondo' gecreëerd door het Uffizi en Cinello
Cultuur- historisch	Historisch	Hoog	Eén van de eerste NFT's verkocht door een museum
	Artistiek	Gemiddeld	Geen bijzonderheden, gedigitaliseerde versie van een bestaand fysiek werk
	Informatief	Gemiddeld	Geen bijzonderheden
Sociaal- maatschappelijk	Maatschappelijk	Gemiddeld	Geen bijzonderheden
	Beleving	Gemiddeld	Geen bijzonderheden
Gebruik	Museaal	Laag	De NFT is geen onderdeel van de museale collectie
	Economisch	Hoog	De NFT heeft inkomsten gegenereerd voor de organisatie

Bijlage 6.0 | Hand-out interview

Fieldresearch → Interviews → Conceptinhoud

Ik wil middels het interview te weten komen:

- Wie de te interviewen persoon is, zijn/haar achtergrond en zijn/haar huidige functie
- Zijn/haar eerste reactie op het onderwerp NFT's, NFT's en musea en de bijgeleverde hand-out
- Zijn/haar mening over NFT's, en NFT's als een recente ontwikkeling in de museale sector
- Of de ontwikkeling van NFT's voelbaar zijn of opgemerkt worden in het Nederlandse erfgoedveld
- Wat zijn/haar mening is over de voor- en/of nadelen over NFT's binnen het erfgoedveld
- Hoe hij/zij denkt over de mogelijke waarden van NFT's, en welke waarden van *Op de museale weegschaal* zouden aansluiten bij NFT's in de museale sector

Begrip / term	Definitie (binnen dit onderzoek)
NFT	NFT staat voor non-fungible token. Een non-fungible token is een digitaal materiaal waaraan een unieke code is gekoppeld. Deze code is niet te veranderen en niet te dupliceren.
Waarde	Voor de term 'waarde' wordt de definitie van de publicatie <i>Op de museale weegschaal</i> van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed gehanteerd. Waarde wordt hier gedefinieerd als: 'De waarde van een object of (deel)collectie is dat wat het belangrijk maakt'.
Digitale kunst	Digitale kunst omvat digitaal gemaakte kunst (digital born) en gedigitaliseerde kunst. Digitale kunst binnen dit onderzoek refereert veelal naar gedigitaliseerde kunst, omdat de eerdergenoemde kunstmusea gedigitaliseerde versies van originele werken verkopen als NFT.

De hoofdvraag van dit onderzoek is als volgt:

0.0	Wat zijn de waarden van een digitaal NFT-kunstwerk voor een verkopende erfgoedinstelling?
-----	---

Middels de volgende deelvragen wordt er antwoord gegeven op de hoofdvraag:

1.0	Wat bezit de koper van een digitaal NFT-kunstwerk?
2.0	Wat zijn de beweegredenen van een erfgoedinstelling om een NFT-kunstwerk te verkopen?
3.0	Hoe zou een NFT-kunstwerk binnen de waarden van de publicatie <i>Op de museale weegschaal</i> kunnen passen?
4.0	Wat zijn volgens Nederlandse erfgoedinstellingen de waarden van NFT-kunstwerken?

Musea en NFT

Galleria degli Uffizi
(Florence, Italië)

→ Mei 2021

Verkoop



The Whitworth
(Manchester, Engeland)

→ Juli 2021

Verkoop



ICA Miami (Miami,
Verenigde Staten)

→ Juli 2021

Verwerving



The State Hermitage
Museum (Sint-
Petersburg, Rusland)

→ September 2021

Verkoop



The British Museum
(London, Engeland)

→ Oktober 2021

Verkoop



Interview Pepijn Lemmens

Teams gesprek maandag 15 november 2021 10:00

Voetnoot:

P. Lemmens, adviseur Digitaal Erfgoed Nederland geïnterviewd door R. Kramer op 15 november 2021 via een Zoom-videogesprek.

Literatuurlijst:

Lemmens, P., adviseur Digitaal Erfgoed Nederland geïnterviewd door Kramer, R. op 15 november 2021 via een Zoom-videogesprek.

Pepijn Lemmens: super relevant, super interessant maar nog geen kennis over ontwikkeld omdat het juist zo nieuw is.

1. Wie is Pepijn Lemmens, wat is zijn achtergrond en wat is zijn huidige functie?

Pepijn Lemmens is sinds januari 2021 adviseur bij DEN (Digitaal Erfgoed Nederland). Het DEN helpt erfgoedinstellingen met digitaliserings-opgaven. Het is het kennisinstituut voor digitaal erfgoed en digitale transformatie. Hiervoor gebruiken ze het DEN-focusmodel.

2. Waar kwam u voor het eerst NFT's tegen?

Inmiddels een jaar geleden kwam hij NFT's tegen. Hij volgde crypto en Bitcoin al iets langer. NFT's leken interessant omdat het ook te maken had met digitale kunst. Het viel hem op dat het nog een wild westen is, en dat er weinig tot geen regelingen voor zijn. Een belangrijk verschil is dat Bitcoins ontastbaar zijn, en bij NFT's krijg je er nog iets "voor terug" – niet iets fysieks, maar wel een vorm van kunst.

3. Had u, toen u voor het eerst over NFT's hoorde, het gevoel dat er toekomst in zou liggen voor musea?

Wat hij interessant vond was dat ontzamen een groot ding in de museale sector. Feitelijk verkoop je iets uit de collectie, en er zijn allerlei strenge regels over op het gebied van fysieke collectiestukken – maar hoe zit dat met digitale objecten van musea? Zijn er hier überhaupt regelingen over en zouden die er moeten zijn? Daarnaast een belangrijk aspect dat wordt genoemd is de Museale Weegschaal en de waardebepaling – hoe bepaal je de waarde van een NFT?

4. Wat is uw mening over NFT-gebruik in de museale sector?

Het is nu nog erg nieuw en niemand weet nog echt wat je er mee zou moeten of kunnen. Het is op zich logisch dat musea hiernaar kijken, omdat het nieuwe manier is van het verwerven en verkopen van kunst. Maar je hebt inderdaad nog geen idee welke kant het op gaat en zodoende wordt er een risico genomen, niet alleen financieel maar ook qua reputatie als museum. Het is een spannend vraagstuk.

5. Op de Museale Weegschaal

Als eerste NFT-verkoop vanuit de museale sector krijgt de NFT van het Uffizi vanzelf al een cultuurhistorische waarde, dit grijpt op elkaar in.

6. Is de opkomst van NFT's op dit moment voelbaar in het Nederlandse erfgoedveld?

Op dit moment is er nog niks bekend over NFT's in de Nederlandse museale sector, maar het zou heel interessant zijn om dit te gaan inventariseren en te onderzoeken.

7. Wat zijn volgens u mogelijke voor- en nadelen van NFT's in het erfgoedveld?

Zoals eerder gezegd loop je een risico qua regelingen, financiën en reputatie. Het is de vraag of je als respectabele museale instelling je daarin zou willen begeven. Het is nog onzeker. Aan de andere kant is dit te toekomst in het handelen in heel veel kunst. Vanzelfsprekend moet je hier als museum iets mee, dus in die zin is het begrijpelijk dat musea zich hierin begeven. De verbazing wordt gedeeld over het feit dat het vooral musea met oudere kunst zijn die op dit moment bezig zijn met NFT's. Het was meer te verwachten dat het moderne kunstmusea zouden zijn. Het is precies andersom als dat te verwachten was. De verwachting was dat het moderne musea zouden zijn die aankopen zouden doen, en het zijn nu oudere musea welke bezig zijn met de verkoop van NFT's. Het is een hele opvallende beweging.

8. *Wat denkt u dat redenen kunnen zijn tot aankoop van een NFT?*

Het idee van een mecenas zou kunnen en logisch zijn. Op dit moment heb ik wel meer het idee dat mensen NFT's aanschaffen om winst te maken, omdat de waarde hard stijgt van vrij veel NFT's. Het wordt misschien op dit moment meer gezien als een investering. In het geval van een kunstverzamelaar is dat misschien niet helemaal de achterliggende motivatie. De vraag is ook wat je precies koop. Feitelijk koop je een link naar een Jpeg-bestand. Wat houdt je over wanneer het bestand verdwijnt? Wat is dan nog de waarde van een NFT?

9. *Wat zijn de tentoonstellingsmogelijkheden van NFT's?*

Bij een tentoonstelling wordt er veelal gedacht aan een zaal met werk, maar dit kan op veel meer manieren worden gedaan. Er kan ook een digitale tentoonstelling worden vormgegeven.

10. *Op de Museale Weegschaal*

NFT's in combinatie met *Op de Museale Weegschaal* wekt in ieder geval interessante vragen op. Wat bekijk je nu? Bekijk je het werk of bekijk je de digitale afname van het werk met de weegschaal? En hoe is dit te vergelijken? Hoe beïnvloedt dit de status, is het werk goed of is de scan goed? Is de NFT van een duurder werk automatisch meer waard dan een NFT van een goedkoper werk? Dit spanningsveld zit erin.

11. *Denkt u dat DEN op een bepaald moment ook zou kunnen adviseren op het gebied van NFT's?*

Het is zeker een mogelijkheid in de toekomst, en NFT's zijn een onderwerp wat zeker in de gaten wordt gehouden door de DEN. Het is een idee om hieraan een artikel te wijden, ook omdat het nog onbekend wat de Nederlandse situatie is op het gebied van NFT's bij museale instellingen. Hier is meteen een oproep aan te koppelen.

Interview Annet Dekker

UvA BG2 Amsterdam dinsdag 16 november 2021 15:30

Voetnoot:

A. Dekker, coördinator MA Archival and Information Studies en professor Cultural Analysis aan de UvA geïnterviewd door R. Kramer op 16 november 2021 tijdens haar bezoek aan de UvA BG2.

Literatuurlijst:

Dekker, A., coördinator MA Archival and Information Studies en professor Cultural Analysis aan de UvA geïnterviewd door
Kramer, R. op 16 november 2021 tijdens haar bezoek aan de UvA BG2.

1. Wie is Annet Dekker, wat is haar achtergrond en wat is haar huidige functie?

Annet Dekker is op dit moment coördinator van de master Archival and Information Studies op de UvA en daarnaast geeft ze ook les bij Cultural Analysis. Ze is ook betrokken bij de Southbank University in London, the Centre for the Study of the Networked Image. Annet Dekker heeft voor haar tijd bij de UvA veel ervaring opgedaan als tentoonstellingsmaker, met name in digitale kunst. Ze heeft veel onderzoek gedaan naar het bewaren van digitale kunst.

2. NFT's en galerieën

Ze is al eerder NFT's tegengekomen, ook binnen haar eigen domein van onderzoek. Ze noemt dat galerieën in Nederland op dit moment waarschijnlijk meer bezig zijn met NFT's dan musea. Dit kan komen omdat zij veel meer bezig zijn met de verkoop van werk. Met name in Amsterdam is er de Upstream Gallery, en zij verkopen actief NFT's. Ze zijn er niet zozeer langer mee bezig. Het verkopen van digitale kunst gebeurde al veel langer, maar verkoop van NFT's begon veelal dit jaar pas. De galerieën pakken het sneller op dan de musea. Het komt waarschijnlijk omdat de galerieën zich meer op de commercie richten dan musea. De NFT speelt zich heel erg af op de markt. Musea kijken meer naar wat ze kunnen verzamelen, dan naar wat ze kunnen verkopen. Er zijn maar weinig musea die NFT's als verdienmodel zien (in ieder geval in Nederland). Op dit moment is er in Nederland geen duidelijke interesse getoond in NFT's.

3. NFT's en hedendaagse musea

Bij de verkoop van NFT's gaat het vaak om rechten-vrije afbeeldingen. Bij hedendaagse musea is dit lastiger omdat je nog te maken hebt met rechten van de maker (70 jaar-regeling). Bij afbeeldingen van hedendaagse musea zijn er bepaalde restricties welke niet gelden bij oudere kunst van makers welke minstens 70 jaar zijn overleden. Dit speelt er waarschijnlijk in mee.

4. NFT's, het Rijksmuseum en rechten

Welke rechten heb je als museum bij afbeeldingen welke rechten-vrij zijn en vrij te bekijken en te gebruiken door iedereen, zoals bij de Rijksstudio? Er is nog weinig regelgeving over, en zo ook over het gebruik van afbeeldingen als NFT's.

5. Musea en financiële beweegredenen

Nederlandse musea hebben weinig eigen inkomsten nodig (3^e geldstroom) in vergelijking met andere landen. Het kan een reden zijn waarom buitenlandse musea op dit moment wel een kijkje nemen in de wereld van NFT's. NFT's kunnen veel geld binnenhalen voor het museum en zijn hiermee een inkomstenbron. In Nederland zijn de musea meer gericht op het collectioneren en bijna helemaal niet op de verkoop van de collectie. NFT's zouden hier in het midden kunnen zitten, maar dit ligt ook weer aan de manier waarop je naar de NFT kijkt. Wordt de NFT gezien als een apart kunstwerk? Het kan zijn dat het dan een andere waarde krijgt.

6. Verkoop en bezit

Het is een gedigitaliseerde afbeeldingen van een kunstwerk, bijna een soort van poster. Je kan er net zoveel mee als ieder ander kunstwerk in principe. Je kan het projecteren, je kan het als screensaver gebruiken – wat je maar zou willen. Er zitten in principe geen restricties aan, tenzij dat duidelijk is aangegeven bij de verkoop. Wat is de meerwaarde voor de koper? Het enige verschil tussen een reguliere afbeelding van het internet en een NFT zou de resolutie kunnen zijn.

7. Beweegredenen van de koper

De NFT's worden vooral aangekocht door verzamelaars, en waarschijnlijk veelal commerciële verzamelaars die hier handel in zien. De marktwerking is lastig te voorspellen.

8. Is de opkomst van NFT's op dit moment voelbaar in het Nederlandse erfgoedveld?

Op dit moment waarschijnlijk niet bij de Nederlandse musea. De verwachting is dat er bij de galerieën misschien her en der nog wat gaat gebeuren, maar bij de musea (nog?) niet. Digitale kunst bestaat al langer, maar daar zijn de Nederlandse musea ook bijna niet mee bezig – laat staan NFT's. Het is niet dat NFT's niet leven in Nederland, maar niet bij de museale doelgroep.

9. *Wat zijn volgens u mogelijke voor- en nadelen van NFT's in het erfgoedveld?*

Er zijn vooral veel nadelen. Het is vrij snel een hype geworden en dat komt omdat er een enorm goede marketingstrategie en grote investering achter zat. Het lijkt ogenschijnlijk een ideaalmodel, maar uiteindelijk heb je alleen maar een jpeg – het is niet eens een tif. Een kwaliteit van nul heeft het eigenlijk als je het gaat hebben over de lange termijn. Je kan er bijna van op aan dat NFT's over 10 jaar niks meer waard zijn. Je kan zeggen dat het dan historisch gezien waardevoller wordt, maar het is vooral meer een hype.

Het heeft ook goede kanten want voor kunstenaars is het een goede manier om aan geld te komen, vooral voor kunstenaars van digitale kunst.

NFT's zijn een klein deel van wat digitale kunst is. Het heeft bijna meer met fotografie te maken, omdat het een gedigitaliseerde versie is van een werk. In die zin is het kwalitatief niet bijzonder interessant. Op de lange termijn kan dit problematisch zijn. Niet alleen de NFT zelf, maar de houdbaarheid van het hele blockchainsysteem. Hoe lang is de blockchain houdbaar? Het is heel twijfelachtig.

10. *Houdbaarheid van NFT's en de blockchain*

De NFT is een onderdeel van de blockchain, deze zijn niet los van elkaar te zien. De blockchain is wat de afbeelding/de NFT waarde geeft. Tegelijkertijd is de houdbaarheid van het systeem moeilijk te voorspellen. Het is inherent aan het digitale systeem.

11. *NFT's, authenticiteit en digitale kunst*

Het certificaat van authenticiteit vanuit de musea zou kunnen zijn waar het allemaal om draait, waar de meeste waarde uit ontstaat. Wellicht dat het op die manier te zien zou kunnen zijn als conceptuele kunst. Het zou kunnen dat de NFT's zelf na verloop van tijd niet meer zullen bestaan. Wat er dan over blijft vanuit de verkoop is het meegeleverde certificaat van authenticiteit van het desbetreffende museum.

Houdbaarheid is met alle soorten digitale kunst complex. Op een gegeven moment zal er iets met het digitale object gedaan moeten worden. Om de houdbaarheid te kunnen waarborgen zal het digitale object eventueel moeten wisselen van drager, gemigreerd moeten worden. Het certificaat van authenticiteit heeft de grootste kans op overleving.

Het digitale werd niet authentiek geacht, omdat het constant veranderlijk is. Met de blockchain kwam de kans om het constante proces van verandering te volgen. Het is voor het eerst dat het web gefixeerd wordt, en dat is uniek.

Het probleem van authenticiteit bij digitale kunst werd vooral naar voren gehaald vanwege de gemakkelijke reproduceerbaarheid (nog makkelijker dan bij fotografie kan er een kopie gemaakt worden). Daarnaast is de oude definitie van authenticiteit ook lastig omdat het werk in de meeste gevallen zal veranderen over tijd vanwege noodzakelijk updates en het daarom sowieso niet in de authentieke staat te bewaren is. Dit betekent niet dat een werk niet meer authentiek is maar dat de definitie van authenticiteit anders bekeken moet worden. Echter, de NFT heeft wel willen vasthouden aan deze oude definitie en heeft gezocht naar een methode om te zorgen dat de werken onveranderlijk zijn - of tenminste dat veranderingen gemonitord en (automatisch) vastgelegd worden.

12. *Flipping art*

Het idee van flipping art kan interessant zijn om erbij te halen. Het gaat om het snel kopen en weer snel verkopen van kunst, voor winst. Het is een economie op zichzelf geworden. Het gaat hierbij helemaal niet meer om verzamelaars, het gaat puur over handel. Het hele idee van kunstwaarde heeft een hele andere kant gekregen. Aan de ene kant heeft het een kunsthistorische waarde, aan de andere kant heeft het ook een grote economische waarde gekregen.

Interview Bart Boskaljon

Teams gesprek dinsdag 30 november 2021 12:00

Voetnoot:

B. Boskaljon, teamleider e-strategie en architectuur bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed geïnterviewd door R. Kramer op 30 november 2021 via een Zoom-videogesprek.

Literatuurlijst:

Boskaljon, B., teamleider e-strategie en architectuur bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed geïnterviewd door
Kramer, R. op 30 november 2021 via een Zoom-videogesprek.

1. *Wie is Bart Boskaljon, wat is zijn achtergrond en wat is zijn huidige functie?*

Bart Boskaljon werkt op dit moment ongeveer 4 jaar bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Op dit moment als team-lead van e-strategie en architectuur. Hij houdt zich bezig met alle ICT en ICT-projecten bij de RCE. Deels gaat dit over erfgoed-ICT en collecties.

2. *NFT's als kunstobject*

NFT's verbreden de perceptie van wat een kunstobject is of kan zijn. Een voorbeeld is de 'dansende banaan'. De dansende banaan is een emoji en recent ook verkocht als NFT. Het is iets waarvan we 20 jaar geleden zouden zeggen dat het niet in een museum zou thuishoren, ook kijkend naar de museale weegschaal. Het zijn een paar pixels, een gifje van een dansende banaan. Hiermee verbreden we het concept museum, en wat in een museum thuishoort. Musea houden zich vooral bezig met fysieke objecten, maar NFT's lijken dit ook wel te veranderen.

3. *De RCE en NFT's*

De RCE is op dit moment niet bezig met NFT's. Hij verwacht dat ze dit ook niet gaan doen de aankomende 5 tot 10 jaar. Als overheidsorganisatie is de RCE er niet om te experimenteren met de nieuwste technologieën en om deze te onderzoeken. Dit ligt meer bij de musea en organisaties zoals De Waag-society en LIMA. De RCE is niet de meest geschikte organisatie daarvoor. Vandaar dat ze de aankomende jaren waarschijnlijk niet met NFT's bezig zullen zijn.

4. *Waar kwam u NFT's voor het eerst tegen?*

Toen het eerste Twitterbericht verkocht dook hij er voor het eerst meer in. Deze verkocht maart 2021. Hij is wel eerder in de Blockchain en smart-contracting gedoken. Bij de verkoop van het eerste Twitterbericht kwamen de gedachten op 'wat zijn nou precies en NFT's en waarom betalen mensen er zoveel geld voor?'. De laatste gedachte is te koppelen aan de (reguliere) kunsthandel.

5. *De verkoop van NFT's*

Het is maar de vraag hoeveel geld iemand ervoor geeft, dit is bij NFT's en de reguliere kunsthandel hetzelfde. De huidige kopers zijn mensen die experimenteren met nieuwe technologie en daar ook de (financiële) middelen voor hebben. Er is nu veel aandacht voor NFT's, omdat er veel geld aan uitgegeven wordt door mensen die ook veel geld hebben. Het is een interessante ontwikkeling en het is de vraag of de verkoop op deze manier door zal gaan.

6. *Soorten NFT's*

Het is interessant om de vergelijking te maken tussen een digitale kopie of het digitale origineel op het gebied van waarde, hoeveel verschil zit daarin? Deze discussie speelt ook bij de musea met fysieke werken. Bij een origineel fysiek object hangt er een waarde aan de hand van de meester, in plaats van dat het nagemaakt is en in een digitale wereld is dit nog moeilijker. Uiteindelijk is alles wat digitaal is een rij van enen en nullen in een specifieke volgorde.

7. *Musea en experimenteren met NFT*

Je ziet dat de musea aan het experimenteren zijn, omdat de musea welke nu met NFT's bezig zijn het allemaal anders aanpakken. 'We verkopen een NFT en kijken wat er gebeurt', ze spelen bijvoorbeeld met oplagen om een breed engagement te maken. Je brengt wat in de handel, het is een gok omdat je niet weet wat ermee gebeurt na de verkoop en ook een gok voor de kopers. Voor de koper is het interessant om te kijken of het kan stijgen in waarde en om mee te doen aan dit spel of experiment. Als museum maak je één keer de keuze om een werk als NFT te verkopen. Het idee is dat je dit nog een keer doet, en daarmee is het wel een definitieve keuze. Het is goed voor te stellen dat musea de maatschappelijke ontwikkelingen mee

willen krijgen. Kunst en digitale kunst zijn hier een onderdeel van, en daarmee dus ook NFT's. Voor musea is er uiteindelijk geen mogelijkheid tot verlies, als verkopende instelling.

8. NFT's in het Nederlandse veld

Het kan zijn dat Nederlandse instellingen er wel mee bezig zijn, maar er is misschien nog niks over gepubliceerd. Als het gaat over aankopen van NFT's zou het kunnen zijn dat instellingen daar heel voorzichtig mee zijn. Instellingen die met publiek geld zijn gefinancierd zullen waarschijnlijk heel voorzichtig zijn met de aankoop van NFT's. Het zou een discussie kunnen oproepen over de waarde van het kopen van een niet-fysiek werk.

9. Origineel-digitaal en originele-digitale-reproducties

Er wordt getwijfeld over de waarde die hij schenkt aan digitaal-originele werken. Er is nog een verschil tussen een digital-born object en een originele-digitale-reproductie. Bij een originele-digitale-reproductie betaal je eigenlijk geld voor een foto. Originele-digitale-reproducties worden nu juist met open licenties de wereld in geholpen. Op het moment dat het gaat om NFT's van digital-born-objecten dan is de verwachting dat de wereld wel meer waarde gaat hechten aan het digitale originele object, maar dat we nog moeten leren om hier waarde aan toe te kennen. Een museum met het eerste Twitterbericht en de dansende banaan in de collectie zou vast bezocht worden. Dat betekent dat er toch waarde aan gehecht wordt.

10. NFT's op de museale weegschaal

De verwachting van het onderzoek is dat de museale weegschaal waarschijnlijk herijkt moet worden om ook passend gemaakt te worden voor NFT's, omdat de museale weegschaal gericht is op fysieke objecten. Echter zijn er wel aanknopingspunten waarmee je wel waarde kan toekennen aan NFT's. Bijvoorbeeld aan de hand van de waarderingscriteria 'cultuurhistorisch' en 'sociaal-maatschappelijk'. Zo'n eerste Twitterbericht heeft bijvoorbeeld veel invloed gehad op sociale media en de maatschappij, en daarmee een bepaalde sociaal-maatschappelijke waarde en cultuurhistorische. Uiteindelijk heeft iemand de NFT gekocht voor een paar miljoen, maar is dat dan ook echt de waarde?

11. NFT's, bezit en waarde

De discussie over de waarde van een object is analoog niet heel anders bij het digitaal. Denk bijvoorbeeld aan de discussie van de aankoop van Marten en Oopjen van het Rijksmuseum en het Louvre. Het enige verschil is dat we de waarde van digitaal bezit nog niet goed kunnen bevatten. Dit is wel aan het veranderen. Denk aan het aanschaffen van digitale licenties en abonnements-modellen, zoals Netflix en Spotify. Bezit wordt steeds minder belangrijk, maar bij NFT's wordt er juist weer veel waarde gegeven aan het origineel. Dit terwijl anderen nog steeds toegang hebben tot kopieën van het digitale origineel. Dit is een ontwikkeling die heel traag gaat, en waarbij het heel moeilijk is voor mensen om te beseffen dat we er met elkaar waarde aan hechten. Het is ook te zien aan de ontwikkeling van Cryptocurrency. Uiteindelijk hechten we waarde aan een fysiek persoon of organisatie welke zegt dat dit de echte NFT is, denk aan de verkoop van de museum-NFT's.

Interview Paul Snijder

Whatsapp-gesprek woensdag 8 december 2021 11:00

Voetnoot:

P. Snijder, full time creative bij GoSpooky en (digitaal NFT-) kunstenaar geïnterviewd door R. Kramer op 8 december 2021 via een Whatsapp-gesprek.

Literatuurlijst:

Snijder, P., full time creative bij GoSpooky en (digitaal NFT-) kunstenaar geïnterviewd door Kramer, R. op 8 december 2021 via een Whatsapp-gesprek.

1. *Wie is Paul Snijder, wat is zijn achtergrond en wat is zijn huidige functie?*

Paul Snijder is een full time creative bij GoSpooky en daarnaast ook digitaal kunstenaar. Hij heeft een achtergrond in audiovisuele vormgeving, sociale media en heeft als video-editor gewerkt bij radiostation SLAM.

2. *Wat bezit de koper van een NFT?*

Een NFT is een digitale registratiecode welke je kan plakken op een digitaal product. Je krijgt een unieke code, een unieke code welke niet te kraken is, en deze code wordt gelinkt aan je digitale portemonnee en geplakt op een digitaal product. De code is geregistreerd op de blockchain. De code van het digitale product is wat het digitale product authentiek maakt, en wat dus een NFT ook waarde geeft. Een NFT kan vele vormen aannemen, denk aan foto's maar ook aan URL's, video's en digitale onderdelen zoals delen van games, bestanden, een 3D-bestand, een AR-filter etc. Het enige wat je doet is de code registreren aan een digitaal product, dit is wat je koopt en wat je verhandelt. De codes worden gezien als tokens, en tokens zijn eigenlijk crypto-munten. Een NFT is in basis een crypto-munt, een code gekoppeld aan een digitaal product welke is geregistreerd op de blockchain.

3. *Wat kan een koper uiteindelijk met een gekochte NFT?*

De functies zijn onbeperkt. Op dit moment kun je een NFT kopen, bekijken en tonen. Tegelijkertijd zijn er clubs waarbij een bepaalde NFT kan gelden als een entreebewijs, hier wordt een NFT gebruikt als een membership-systeem. Zoals eerder gezegd kunnen NFT's ook onderdelen zijn van games. NFT's kunnen dus verschillende vormen aannemen, en hiermee ook verschillende functies. Een NFT is een framework van een nieuwe soort registratie met onbeperkte mogelijkheden. Omdat het nog een vrij nieuwe movement is en we op dit moment nog vroeg in de ontwikkeling zitten kan het nog veel kanten opgaan qua mogelijkheden.

4. *Wat was de motivatie om NFT-kunst te maken?*

Iets meer dan een jaar geleden kwam hij NFT's voor het eerst tegen. De motivatie om specifiek NFT-kunst te maken was om de gehele NFT-scene en ontwikkeling te ontdekken. Om te kijken wat er mee gaat gebeuren, wat er persoonlijk mee gedaan kan worden en wat anderen ermee kunnen. Het maken van digitale kunst was meer een experiment. Het is voor hem als kunstenaar niet het einddoel, maar digitale kunst was de aanleiding om ook met NFT's bezig te gaan. De motivatie was nieuwsgierigheid naar de NFT-kunst-ontwikkeling.

5. *NFT's als recente ontwikkeling (in de museale sector)*

NFT's zijn een framework voor een type kunst, en heeft hiermee ook een plekje in de museale sector. Op dit moment is NFT-kunst een grote trend. Tegelijkertijd is NFT-kunst maar een klein onderdeel van de NFT-scene als geheel (zoals eerder ook benoemd). Digitale NFT-kunst is op dit moment een trend, waarschijnlijk omdat NFT's digitale kunstenaars een grote mogelijkheid geeft om hun kunst te verkopen. NFT's geven kunstenaars de mogelijkheid om digitaal geboren kunst te verkopen als een uniek stuk, wat het ook interessanter kan maken voor een koper om het stuk te kopen. Een voorbeeld is digitaal-kunstenaar Beeple. Begin dit jaar verkocht hij een NFT voor een recordbedrag van 50 miljoen euro, terwijl hij al ruim 10 jaar digitale kunst maakt. NFT's maken het voor digitale-kunstenaars mogelijk om hun werk als uniek werk te verkopen, en voor kopers om een uniek digitaal werk te kopen. Nogmaals zijn NFT's een framework, en niet alleen voor kunst – NFT's zouden nog veel kanten op kunnen gaan.

Interview Tessa Luger

Teams-gesprek donderdag 9 december 2021 11:00

Voetnoot:

T. Luger, senior specialist roerend erfgoed geïnterviewd door R. Kramer op 9 december 2021 via een Teams-gesprek.

Literatuurlijst:

Luger, T., senior specialist roerend erfgoed geïnterviewd door
Kramer, R. op 9 december 2021 via een Teams-gesprek.

1. *Wie is Tessa Luger, wat is haar achtergrond en wat is haar huidige functie?*

Tessa Luger heeft een achtergrond in geschiedenis en kunstgeschiedenis. Ze is specialist roerend erfgoed bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Binnen dit terrein heeft ze zich gespecialiseerd in het onderwerp 'waarde en waardering'. Samen met collega's heeft ze de methodiek *Op de museale weegschaal* ontwikkeld.

2. *De museale weegschaal en nieuwe digitale verschijnselen*

De museale weegschaal is geschreven voor "traditioneel erfgoed", bijvoorbeeld fysieke (museale) collecties. De methodiek is niet specifiek geschreven met het digitale in het achterhoofd. NFT's zijn een recente ontwikkeling wat het lastig maakt om de waarde ervan te bepalen. Hoe jonger erfgoed is, hoe recent, hoe lastiger het is om het te waarderen. Hoe jonger het erfgoed, hoe minder tijd er is geweest om het onderwerp te laten bezinken. Bij nieuwe verschijnselen hebben mensen ook snel weerstand, dat ze er zich nog niet aan willen committeren. NFT's zijn op dit moment te jong om in te kunnen schatten of het erfgoed is of niet. Kan er al gezegd worden of NFT's aansluiten bij een van de cultuurhistorische criteria?

Er is nog niet veel ervaring met digitaal erfgoed in combinatie met de museale weegschaal. Digitaal geboren materiaal wordt nog niet op grote schaal verzameld. Digitaal materiaal bij musea is nu meer documentair en ondersteunend aan de collectie. Het heeft daarmee geen autonome waarde.

3. *Over NFT's*

"Mijn gedachten erover zijn zich nog heel erg aan het ontwikkelen. Misschien dat ik er over een half jaar/jaar weer anders tegenaan kijk".

4. *Kunstaankopen en waarde*

Het vraagstuk van 'waarom betalen we zoveel voor kunst?', denk aan de NFT van Beeple, is niet alleen een vraagstuk wat zich afspeelt in de digitale kunstwereld. Deze vraag is ook nog steeds van toepassing op de aankoop van fysieke werken, met als recent voorbeeld 'De Vaandeldrager' van Rembrandt welke het Rijksmuseum koopt voor 175 miljoen euro. Het blijft een stuk linnen met verf erop. Hoe verhoudt de geldwaarde zich tot de culturele waarde die we aan het object toekennen? De geldwaarde en de culturele waarde van een object staan wel in relatie tot elkaar, maar gaan niet altijd gelijk op.

5. *Gedigitaliseerde collecties als NFT's. Autonome kunst of een kopie?*

Op het gebied van waarde maakt het een groot verschil of iets een gedigitaliseerde versie is van een bestaand en fysiek collectiestuk of een autonoom kunstwerk. Als het gaat om een gedigitaliseerde kopie, wat is dan het verschil met een poster of een kaart, of een kopie in elk ander medium? Aanbieders van NFT's creëren bewust een soort schaarste door de NFT's in verschillende oplagen te hanteren. De bereidheid om te betalen voor zo'n NFT werk gaat daarmee automatisch omhoog. Maar het blijft een kopie en wordt door mij niet gezien als een origineel werk. In deze vorm is het moeilijk om het kunst te noemen. Er is geen bepaalde artistieke bewerking aan te pas gekomen. Een bepaalde menselijke toevoeging die het kunst maakt, zoals bijvoorbeeld wél het geval is bij de portretten van Andy Warhol, die bestaande foto's met verschillende technieken bewerkte. De NFT van het Uffizi is meer een technische bewerking. Je neemt een bestaand werk, deze digitaliseer je en haal je door een technisch proces. Maak je iets nieuws met een NFT of is het een kopie?

6. *NFT's en merchandise*

Met NFT's maken musea kunst bereikbaarder. Het is te vergelijken met de winkels in musea waar bijvoorbeeld ansichtkaarten en dergelijke worden verkocht. De musea vervullen hiermee een behoefte van het publiek. Met NFT's geven de musea de bezoekers ook de kans om een klein stukje, en in het geval van NFT's een digitale versie, van het werk te bezitten en in huis te nemen. Tegelijk vervullen ze hun eigen behoefte door financiën binnen te halen. Het is hiermee wel de vraag of het nog wat met kunst te maken

heeft of dat het een pure economische aangelegenheid is. Een kunstwerk is een resultaat van een creatief proces, en het is de vraag wat het creatieve proces is achter zo'n digitaal origineel. Het komt meer over als een businessmodel

7. *Gedigitaliseerd en digitaal geboren*

Er zit een verschil in de beweegredenen van een museum dat NFT's aankoopt en een museum dat deze verkoopt. Het zou een misverstand zijn om alles op een hoop te gooien omdat het hetzelfde medium is, er zit inderdaad een verschil tussen een gedigitaliseerd werk en een digitaal geboren werk. Een documentaire foto heeft weer een andere waarde dan een kunstfoto. De ene NFT is de andere niet, er moet in gedifferentieerd worden.

8. *NFT's, de museale weegschaal en de marktwaarde*

De museale weegschaal maakt onderscheid tussen kenmerken en waarde. Iets wat alleen aan een bepaald kenmerk voldoet, maar niet aan een van de waarde-criteria is het nog niet waardevol. Iets wat bijvoorbeeld alleen zeldzaam is heeft niet automatisch culturele waarde. Mensen hebben geen miljoenen over voor iets wat alleen maar zeldzaam is, het gaat gepaard met een andere soort waarde-criterium. Waarde creëren we met elkaar, en is daarmee ook veranderlijk. Het is niet gefixeerd. Er wordt vaak gedacht dat de marktwaarde gelijk staan aan de culturele waarde van het object, maar dit klopt niet. De marktwaarde geeft alleen aan welke prijs men op een bepaald moment ergens voor zou willen betalen. Het is een kwestie van vraag en aanbod. Het is een fenomeen dat ook vanuit economische perspectief bekeken moet worden. De aanbidding van de NFT reikt ook verder dan alleen de financiële opbrengst voor het museum, het zorgt daarnaast voor publiciteit.

Alle criteria uit *Op de museale weegschaal* kunnen waarschijnlijk toegepast worden op een NFT. Zeldzaamheid, artistieke waarde, belevingswaarde en economische waarde kunnen vooral interessant zijn om te bekijken. Is er een waarde-criterium wat ontbreekt om de waarde van NFT's goed te kunnen wegen?

9. *Musea en trends*

Musea zijn over het algemeen meer trend-volgend dan trendsettend. Musea zijn vaak relatief laat met het aanhaken bij trends. Ergens is dit ook een kracht van musea, omdat deze worden gezien als degelijke en betrouwbare instituten die vaak een beetje afwachten. Moeten we iets hiermee en hoe verhouden we ons hiertoe?

Non fungible tokens (NFT) en musea: handel in digitale kunst

Musea wereldwijd kampen met financiële tekorten door teruglopende bezoekersaantallen. Zou de verkoop van NFT's hen kunnen helpen? Door digitale versies van werken aan te bieden kunnen musea inkomsten genereren, zonder dat ze afscheid hoeven nemen van de fysieke werken in het museum. Dat lijkt aantrekkelijk, maar de museumsector is ook huiverig voor deze nieuwe vorm van aan- en verkopen van digitale kunstwerken. Wat zijn tot nu toe de ervaringen?

DEN zet de ontwikkelingen op een rij en sprak met Rosemarie Kramer over haar onderzoek naar NFT's en musea.

Het Uffizi Museum in Florence verkocht onlangs zijn eerste NFT: een schilderij van Michelangelo. Miami's Institute of Contemporary Art (ICA Miami) verwierf een NFT van een werk uit de CryptoPunk-serie, een van de eerste verwerving van een NFT door een museum. Wat kan de museale wereld nog meer verwachten?

Wat zijn NFT's?

NFT staat voor non-fungible token. Een non-fungible token is een digitaal object waaraan een unieke code is gekoppeld. Deze code is niet te veranderen en niet te dupliceren en wordt opgeslagen in een Blockchain via een 'smart contract'. NFT is een manier om eigenaarschap te koppelen aan digitale objecten. NFT's lijken op crypto-currency als Bitcoin en maken gebruik van dezelfde techniek, maar anders dan cryptocurrency vertegenwoordigen NFT's altijd een uniek digitaal item dat niet vervangbaar (fungible) is, in tegenstelling tot bijvoorbeeld geld of Bitcoins, die je wél gewoon vrij en oneindig voor elkaar kunt inwisselen.

In maart 2021 ging er een kleine schok door de kunstwereld: een NFT van het werk 'Everydays - The First 5000 Days' van kunstenaar Mike Winkelmann, bekend onder de naam Beeple, werd op een veiling bij Christie's verkocht voor 69 miljoen dollar. De kunstenaar belandde hiermee in één klap op de lijst van best betaalde hedendaagse kunstenaars.

Traditioneel museum

Rosemarie Kramer is student aan de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten en doet onderzoek naar NFT's in musea: "Ik stuitte op de verkoop van een NFT door het Uffizi Museum in Florence en het viel me op dat dit juist een heel traditioneel museum is, waarvan je dit niet direct zou verwachten. Dat triggerde me om hier verder onderzoek naar te doen." Inmiddels hebben meerdere musea NFT's van gedigitaliseerde werken verkocht. Naast het Uffizi hebben ook het British museum in Londen en de Hermitage in Sint Petersburg sindsdien zelf NFT's aangeboden. Het Miami's Institute of Contemporary Art (ICA Miami) was een van de eerste musea dat een NFT verwierf, een werk uit de CryptoPunk-serie.

Desalniettemin lijkt er veel huiver in de museumsector te bestaan om met NFT's aan de slag te gaan. De relatieve onbekendheid van NFT's speelt hier een rol. Hoewel de eerste NFT al in 2014 werd verkocht, is deze vorm van verkoop pas het afgelopen jaar echt doorgebroken en moet zich nog bewijzen. Handel in NFT's is voor veel instellingen ook complex, omdat de manier waarop ze worden gecreëerd en verhandeld sterk afwijkt van de fysieke kunsthandel. NFT's worden 'gemint', krijgen een plek op de Blockchain en worden verhandeld middels cryptocurrency, doorgaans Ethereum [<https://ethereum.org/en/nft/>]. Cryptocurrency zijn notoir volatiel (de waarde schommelt sterk) en niet veel musea maken er al gebruik van. Cryptocurrency zijn daarbij omgeven door een zweem van zwart geld en andere onfrisse praktijken. Extra complicerende factoren zijn juridische en verzekeringstechnische complexiteit van digitale kunst in het algemeen en NFT's in het bijzonder.

Publieke opinie

Ook de publieke opinie speelt een rol. Rosemarie Kramer: “Het is voor veel mensen lastig om te begrijpen wat je precies koopt en wat je precies kan met een NFT. Het gaat op dit moment om grote bedragen en ik denk dat musea de discussie een beetje willen voorkomen van: wáár heb je nu precies die €100.000 publiek geld aan uitgegeven?” Om de waarde van NFT's voor musea te bepalen maakt Kramer gebruik van de Museale Weegschaal, een methodiek ontwikkeld door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed om de museale waarde van werken te bepalen. “De weegschaal is een veelgebruikt instrument in de sector, ook in mijn opleiding wordt deze veel toegepast. Het leek me dus een nuttige tool om ook hiervoor te gebruiken.”

Experimenteren

Een van de zaken die de al dan niet museale waarde van een object bepaalt is de uniciteit. Dat uit zich ook in NFT's: het British museum heeft inmiddels enkele NFT's verkocht van werken van Katsushika Hokusai. Het museum heeft ze in verschillende oplagen aangeboden, van een uniek exemplaar tot een oplage van enkele duizenden. Dat heeft invloed op de prijs: waar een unieke NFT op de veiling tienduizenden euro's opbracht, werden werken in grotere oplage verkocht voor een vaste prijs van 500 pond, om ze zo ook beschikbaar te maken voor mensen met een minder goedgevulde portemonnee. Voor het museum was deze exercitie vooral een experiment en een middel om aandacht te genereren voor de expositie Hokusai: The Great Picture Book of Everything, tot 31 januari 2022 te zien in het museum.

Ook andere, minder traditionele musea, lijken zich op NFT's te storten. Todd Morley, een van de oprichters van Guggenheim Partners, heeft plannen onthuld voor 's werelds eerste NFT-museum. Locatie: de Steinway Tower, de dunste wolkenkrabber van de wereld, aan de rand van het Central Park in New York. En ook in Nederland zijn initiatieven: Het Moco Museum in Amsterdam stelt vanaf december 2021 NFT-kunstwerken tentoon en ook Het Dutch Digital Art Museum Almere (DDAMA) opende op 13 november de nieuwe tentoonstelling The BeppleRoom – The NFT Hype. Kramer: “Het is nu nog heel erg nieuw en lastig in te schatten hoe snel het zal gaan. In die zin is het een moeilijk te voorspellen toekomstperspectief, maar daarmee wel een interessant onderzoeksonderwerp.”

Risico's

Aan- en verkoop van NFT's is niet zonder risico: de meeste NFT's bestaan uit een smart contract op de Blockchain met een link naar het werk. Rosemarie Kramer: “Een link op het internet is kwetsbaar, iemand hoeft maar iets op een website of server te veranderen en het werk is ‘verdwenen.’” Ook het gebruik van de Blockchain zelf kent nadelen. Kramer: “Net als met alle digitale dingen is houdbaarheid en digitale duurzaamheid een issue, je weet nooit hoe ‘solide’ zo'n chain is. Je kan een werk natuurlijk downloaden en lokaal opslaan, maar ook dan is de vraag hoe je dit houdbaar houdt voor de lange termijn.”

Tot slot is het gebruik van Blockchain-technologie op dit moment nogal belastend voor het milieu. Kramer: “Ik las dat de verhandeling van 1 Ethereum-munt, de voor NFT's meest gebruikte cryptocurrency, zo'n 200 kilo CO2 uitstoot, gelijk aan het energiegebruik van een gemiddeld huishouden in een maand of bijna 1000 kilometer autorijden.” Hoewel er bewegingen zijn om de Blockchain zuiniger te maken, is de ecologische voetafdruk vanuit de maatschappelijke verantwoordelijkheid van musea ook een factor om rekening mee te houden.

NFT's zijn nog nieuw. Banken en andere traditionele financiële instellingen stonden aanvankelijk aan de zijlijn van cryptovaluta, maar hebben hier langzaamaan een grotere rol in gekregen. Het is zeker mogelijk dat iets soortgelijks zal gebeuren met traditionele instellingen in de kunstwereld als de NFT-markt volwassen wordt. Voor musea lijken NFT's dus absoluut iets om in de gaten te houden.

Rosemarie Kramer verwacht haar onderzoek naar NFT's in musea in januari 2022 af te ronden. Op basis van de uitkomsten daarvan zal dit artikel worden aangevuld.

Op de digitale weegschaal: NFT's, digitale kunst en kunstmusea

Op 11 maart 2021 werd door veilinghuis Christie's een NFT verkocht. Het werk genaamd 'Everydays: The First 5000 Days', gemaakt door kunstenaar Beeple, werd verkocht voor een bedrag van 60 miljoen euro. Christie's is met deze verkoop het eerste grote veilinghuis dat een NFT verkocht én daarvoor cryptovaluta accepteerde als betalingsmiddel. De opbrengst van dit digitale plaatje liet mij nadenken over NFT's en de waarde hiervan. Deze verkoop werd de aanleiding van mijn afstudeeronderzoek 'Op de digitale weegschaal: NFT's, digitale kunst en kunstmusea'.

Op internationaal niveau zijn er al meerdere voorbeelden te noemen van musea die NFT's verwerven of verkopen. Aan de hand van vier verkoop-casussen onderzocht ik de waarden van een NFT voor een verkopende erfgoedinstelling.

Rosemarie Kramer, 25 januari 2022

NFT's en de Blockchain

Met de vraag: "Wat zijn NFT's?" begon ik mijn onderzoek. NFT's (non-fungible tokens) zijn tokens die gebruikt worden om eigendom te geven aan digitaal materiaal. Dit digitale materiaal kan vele vormen aannemen. Hierbij kan gedacht worden aan foto's, video's en ook digitale kunst. NFT's worden geregistreerd en geauthentiseerd op de Blockchain. De term 'Blockchain' komt u misschien wel bekend voor. Het is namelijk hetzelfde systeem waar cryptovaluta zoals de Bitcoin gebruik van maken. Kortgezegd is de Blockchain een grote openbare database waarin transacties worden opgeslagen. Een NFT kan ook maar één officiële eigenaar hebben, dit is geregistreerd en volgbaar in de Blockchain. De registratie en authenticatie maken een NFT uniek en geeft het waarde.

Kunstmusea

Musea experimenteren en onderzoeken hun plek in de wereld van NFT's. De verkopende musea hebben een reproductie, een digitalisering van een bestaand fysiek werk uit de collectie, verkocht als NFT. Binnen het onderzoek werden er vier verkoop-casussen van 'museale-NFT's' bekeken en geanalyseerd. Het eerste voorbeeld uit december 2020 is Galleria degli Uffizi in Florence. Zij digitaliseerden het werk 'Doni Tondo' van Michelangelo en verkochten deze NFT voor 140.000 euro. Een paar maanden later, in juli 2021, bracht de Whitworth in Manchester een NFT uit van 'The Ancient of Days' van William Blake. Een verschil bij deze verkoop is dat het een oplage van 52 NFT's betrof, en niet maar één NFT zoals bij het Uffizi het geval was. Het State Hermitage Museum in Sint-Petersburg bracht vijf NFT's uit op een online veiling in augustus 2021. De vijf gedigitaliseerde werken, onder andere een Van Gogh en een Monet, werden verkocht voor een totale opbrengst van ruim 390.000 euro. Ten slotte lanceerde het British Museum in september 2021 een NFT-veiling met meer dan 200 Hokusai weken. Ze speelden met de zeldzaamheid en gebruikten oplages van 2 tot 10.000 edities.

Experiment, publieksbereik en financiën

De vier musea pakken het allemaal anders aan, er wordt bijvoorbeeld gespeeld met verschillende edities. Voor de Whitworth was de NFT onderdeel van een onderzoek en de opbrengst van de verkoop gaat naar een gemeenschapsfonds. Naast de verkoop toont de Hermitage nog meer interesse in het digitale middel en opende van 10 november t/m 10 december 2021 een online NFT-tentoonstelling genaamd *Ethereal Aether*.

De Hermitage benoemt dat het een experiment is en een nieuwe manier om de collectie te maken. De British Museum gebruikt NFT's bijvoorbeeld om de collectie bekend te maken bij een nieuw en jonger publiek. Het museum verkoopt de Hokusai-NFT's via verkoopplatform LaCollection. Jean-Sébastien Beaucamps is medeoprichter van het platform en benoemt dat het jongere publiek 'The Great Wave' wel kent, maar de naam Hokusai niet. Volgens Beaucamps weten ze dat nu wel. NFT's zijn manier om publiek te bereiken en deze te doceren over kunstgeschiedenis.

Ten slotte valt op dat de NFT's voor grote bedragen worden verkocht, kijkend naar de voorbeelden van het Uffizi en de Hermitage. Het roept de vraag op of het dan nog steeds om kunst gaat of meer gezien wordt als verdienmodel.

Op de museale weegschaal

Op de museale weegschaal is een waarderingsmethodiek uitgebracht door de Rijksdienst voor het cultureel erfgoed. Met het waarderingsformulier in de hand en een NFT in het achterhoofd, keek ik naar de waarden en hoe de NFT hier zijn plek zou kunnen vinden. Hoewel de methodiek is geschreven voor traditioneel fysiek erfgoed kan digitaal materiaal hiermee ook gewaardeerd worden. Enkele criteria riepen wel vragen op, zoals de criteria 'toestand'. Hoe bepaal de toestand van digitaal materiaal en hoe wordt dit verwerkt in de waardering?

Een ander vraagstuk waar ik op stuitte was waar er eigenlijk naar wordt gekeken bij de waardering van NFT's. Er zijn verschillende NFT's, als voorbeeld CryptoPunk 5293 van het ICA Miami en de Doni Tondo-NFT van het Uffizi. De een is een digitaal geboren object, de ander is een digitalisering van een bestaand fysiek object. In hoeverre is een reproductie te zien als kunst en hoe is dit te waarderen als NFT?

Of een NFT gezien kan worden als kunst is een actuele discussie. In januari werd deze conversatie aangewakkerd door Wikipedia. De Wikipedia-editors stemden ervoor om de verkoop van 'Everydays: The First 5000 Days' niet mee te nemen in de lijst van duurste kunstverkoppen van levende kunstenaars, resulterend in ophef in de crypto-community. Als wereldwijd geraadpleegde online-encyclopedie is Wikipedia een belangrijk platform voor informatie. Duncan Cock Foster, medeoprichter van NFT-platform Nifty gateway, benoemt dat digitale kunstenaars vechten voor de legitimiteit van hun kunst. "We kunnen niet toestaan dat de Wikipedia-editors ze terugzetten", vult Cock Foster aan.

Een nieuwe ontwikkeling

Binnen mijn afstudeeronderzoek heb ik de focus gelegd op de beweegredenen en de (meer)waarde die NFT's kunnen hebben voor een verkopende erfgoedinstelling. De NFT's worden ingezet als experiment en om een groter publieksbereik te realiseren. Een belangrijkere beweegreden is misschien wel de NFT als verdienmodel. Het werk uit de collectie wordt niet verkocht, alleen de reproductie hiervan en het museum ontvangt er grote inkomsten door. Het lijkt alsof verkopende musea hiermee weinig te verliezen hebben.

Om tot cultureel erfgoed gerekend te kunnen worden, moet volgens de waarderingsmethodiek het object aan minstens één cultuur-historisch kenmerk voldoen. Hiermee zouden NFT's gerekend kunnen worden tot cultureel erfgoed. Tegelijkertijd kan er gesteld worden dat NFT's, als nieuwe ontwikkeling, misschien te jong zijn om het hiertoe te rekenen. Op dit moment is het nog moeilijk om te voorspellen hoe NFT's zich in de erfgoedsector zullen ontwikkelen. Het is afwachten wat NFT's eventueel verder teweeg zullen brengen voor erfgoedinstellingen.

Bronnen

Artnet News, "Wikipedia editors have voted not to classify NFT's as art, sparking outrage in the crypto community" (versie 13 januari 2022). <https://news.artnet.com/market/wikipedia-editors-nft-art-classification-2060018>.

Christie's, "Beeple's opus" (versie onbekend). https://www.christies.com/features/Monumental-collage-by-Beeple-is-first-purely-digital-artwork-NFT-to-come-to-auction-11510-7.aspx?sc_lang=en.

Escalante-De Mattei, S. "British Museum to Sell NFT's of Hokusai Works, Including 'The Great Wave'" (versie 28 september 2021). <https://www.artnews.com/art-news/news/british-museum-hokusai-nfts-1234604998/>.

Ethereum, "Non-fungible tokens (NFT)" (versie onbekend). <https://ethereum.org/en/nft/>.

La Repubblica, "Il futuro dell'arte e dei musei fra social e NFT: il caso degli Uffizi", 37:10, (21 juni 2021), <https://video.repubblica.it/tecnologia/talk/techtalk-con-eike-schmidt-direttore-degli-uffizi-il-futuro-dell-arte-e-dei-musei-fra-social-e-nft/389905/390622>.

Luger, T. senior specialist roerend erfgoed geïnterviewd door Kramer, R. op 9 december 2021 via een Teams-gesprek.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, *Op de museale weegschaal. Collectiewaardering in zes stappen*. Amersfoort, 2013. https://www.cultureelerfgoed.nl/binaries/cultureelerfgoed/documenten/publicaties/2013/01/01/op-de-museale-weegschaal-collectiewaardering-in-zes-stappen/versloot_2013_op_de_museale_weegschaal.pdf

The State Hermitage Museum, "Results of the "Your token is kept in the Hermitage" auction" (versie 8 september 2021). https://www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/news/news-item!/ut/p/z1/pZJNb8lwDlb_yjhw0YkSVuOUdcVwRhirlPmUnUhKp3a8LGI7ucvME077AON5RA5iq3Hfv2ChCVIUx7qqrT1xpSNe-cyKKZCBMSPcZSOMUCRlp2KCfXTJIBHkCABU0Fumm04VfUKcsZXLCh97ikeEI9FyL1SK-1xpSjjIT4RxGO2MnZr15Cv9b6tbVnpK236qDbGamP7aHT38nFTpOQ9LsggLCiBxbnepPvGH45AVy_PpeQOEX4iMGMJimh-R8JbRnBMYXGodQeZ2exbp9b8jwoMvxDSm-TaDTGYxRGbUsz4d4RFPCImWXLvai9T_gw0_OdYo50svyzGuap-3u2kcA447vrVwvliC2zbNvJbb4lePjp03cOwLSaJz5tK9HpvSW6kmQ!!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?Ing=nl.

The State Hermitage Museum, "Tokenized art from The State Hermitage Museum, including Leonardo da Vinci, will be featured on the Binance NFT marketplace" (versie 26 juli 2021). https://www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/news/news-item!/ut/p/z1/pZLLboMwEEV_pVkiWZsCI-IIVKipCIKUwp4gxywCBU4j1rQz6_Tquqij6ipF9ZYntGZuXOBQwZcib6phW52SrTmnXO3iBlziT3FebRAF1mENGZLakehC4_Agbeqhlly1p3BfNhXkpahKJBltndgbyyGbyvI94Vk2pcL2gOC6TnDKLpXe6y3kW3nsGi1qeSXVGMud0LpMS05PH_cFCI5jwviegUlkJ7rjZtv_OEwNPX8XEpuEN4nAhMnROav74h36xBcUEj7Rg6QqN2xM2qt_6jA7AshuomuzRDBaUo7McVvk8h0hnS6LVRLeM9rLID8D9f451vxN1I8WY1zVPB00nBkHnHb9oiG7yAL7rvPtzsrQyuf9MDzMumI22pO2ZqPRK4zssAw!!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?Ing=nl.

The Whitworth, *The Whitworth launches the first Museum-accredited NFT for an exhibition, for sale for social benefit*. Manchester, 2021. <https://documents.manchester.ac.uk/display.aspx?DocID=56087>